Ч. 43. Краків, 27. травня 1940. Рік I.

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

„Krakauer Nachrichten"
Ukrainische Volkszeitung
für das
General-Gouvernement

Adresse:
„Krakauer Nachrichten"
KRAKAU
Orzeszkowagasse 7. II.

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА
в краю і закордоном:

місячно	3 зол. 50 сот.
чвертьрічно	10 зол. 50 сот.
піврічно	20 золотих
річно	40 золотих

Курс 1 нім. марки 2 зол.

ТЕЛЕФОНИ:

Редакції	104-81
Адміністрації	230-39
Дирекції	137-42

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

Відкриття української школи у Кракові

Дня 16. травня ц. р. відкрито у Кракові першу українську державну народню школу. Це й стало своєрідним радісним святом для українців. Свято почалося богослуженням в парохіяльній гр.-католицькій церкві. Прибула на богослужения численно шкільна молодь, під проводом своїх учителів. Прибули батьки і представник німецької шкільної влади. По богослуженню виголосив о. парох д-р Хрущ гарячу промову до дітвори, в якій представив, яке щастя стрінуло нашу молодь, що не буде вже вчитися більше в чужій мові, слухати наруг над національним іменням і висказав радість батьків, яким рідна школа допоможе виховати молодь. Вкінці висказав подяку німецькій владі.

Опісля перейшли всі до шкільного будинку, що находиться при вул. Гродській ч. 60. Там відбулося святочне відкриття школи. О. д-р Хрущ посвятив льокаль, після чого голова т-ва »Просвіта« в Кракові радн. Міськевич привитав гостей, переповів коротко історію заходів за отворенням школи і подякував передусім проф. д-р Зілинському і проф. Форостині.

Від Допомогового Комітету промовляв д-р Володимир Загайкевич. Його прегарна — змістом і формою — промова запала глибоко в серця не тільки дітвори, але і батьків. Склав він поклин невмирущому духові української нації, який серед всяких обставин змагає до освіти і поступу. Діти добре затямлять слова бесідника, що виростати треба українцем і жити для Батьківщини. Треба бути українцем в кожній хвилині свого життя, в долі і недолі.

В дальших точках програми прийшли до голосу діти, які гарно деклямували і співали. Закінчено свято відспіванням національного гимну.

Школа відкрила покищо 4-кляси, міститься в гарному будинку при плянтах. Коли всі українці Кракова впишуть своїх дітей, можна буде поширити школу. Покищо не всі ще українці виповнили цей основний обовязок!

—o—

Німецький перстень затіснюється

= Кватира начального вожда, 23. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє:

Німецькі війська у Фляндрії в наступі на сильний ворожий опір над Шельдою здобувають поволі терен. Біля Валенсієн бої тривають дальше. Ліси біля Мормаль, на полудневий схід від Валенсієн, в яких французькі війська хотіли скритися, очищено. Німецька армія в співпраці з летунством відбила також вчора атаку ворожих панцирних частин, що намагалися зробити пролом біля Камбре, з важкими втратами для ворога. В західньому Артуа німецькі частини наступають клином на північ в загальному напрямі на Кале. На цілому полудневому фронті від Соми до Мас ворог є всюди в дефензиві. В твердині Літтіх піддалася німецьким військам друга ґрупа новочасних фортів Батріс з 20 старшинами і 650 вояками. На полудневому фронті біля Намюр ворог має ще в своїх руках деякі форти.

Німецьке летунство атакує передусім получення в запіллі ворога та шляхи ворожого відвороту і місця концентрації у Фляндрії й Артуа. В часі стежної акції над побережжям каналу затоплено 3 транспортові й 1 нафтовий корабель загальної містоти 20.000 тон та важко ушкоджено 1 контрторпедовець. Бомбардовано з успіхом різні обекти портів в Дюнкерці і Довері. Німецькі скоробіжні судна затопили торпедою перед Дюнкеркою 1 ворожий контрторпедовець. Зрештою обосторонна діяльність летунства була обмежена з огляду на злу погоду. Ворог втратив 9 літаків. 5 німецьких літаків не вернулося.

Біля Нарвіку вдалося поцілити важкою бомбою один панцирник, затопити один транспортовий корабель 3.000 тон містоти і важко ушкодити один дальший транспортовий корабель. Дальше викликано пожежу у ворожих таборах і складах муніції, розбито ворожі частини, що спішили на поміч та атаковано з успіхом становище ворожої артилерії і десанти.

Також останньої ночі ворог продовжував безпляннові атаки на невійськові обекти. Британські літаки бомбардували в Голяндії місцевості Німвеґен і Вальвік та вбили кілька цивільних осіб. На основі додаткових повідомлень число зістрілених протилетунською артилерією ворожих літаків від 10-го до 15-го травня обіймає 342 літаки.

Німецькі війська зближаються до каналу

= Головна кватира начального вожда, 24. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє: Простір, в якому замкнено ворожі армії в північній Франції і Бельгії, німецькі війська затіснили з усіх боків успішним наступом 23. травня ц. р. У Фляндрії проломили німецькі війська укріплені становища над Шельдою й осягнули західній беріг Ліс. Турне здобуте. Положена за фронтом французька твердиня Мобеж після здобуття останіх фортів — у німецьких руках. В Артуа німецькі частини здобули сильно укріплені верхи Льорето, на північний захід від Аррас, за які пішла завзята боротьба підчас світової війни. Сильні німецькі панцирні частини — між Аррас і морем у північному напрямі — зблизилися 23. травня ц. р. до французьких пристаней над каналом Ля Манш. Німецькі війська відбили слабий випад на полудне від Амієн. На полудневому фронті не було ніяких замітніших подій.

Заповіт ґен. Шліфена

(Від нашого кореспондента).

Берлін, 26. травня 1940.

„Зі сталевим маршом німецьких західніх збройних сил розпочалася нова епоха. Перед гремучою мовою гармат мусить замовкнути забріханий вереск пустомовців. Споводна будівля брехні та омани плютократичного світа завалилася і над її руїнами побідно вилітають нові орли нового, часу. Німецьке вояцтво, що йде вперед відкриває ворота майбутнього..." такими вогненними словами починається стаття про єдність німецької армії і німецького народу, надіслана головним шефом і провідником німецької преси д-ром Дітріхом з головної військової кватири Фірера. Бє з неї ентузіязм і віра у велику перемогу. На берлінській вулиці, що на ній рідко можна помітити вияви якоїсь масової стихійної реакції, (якщо вона не є зорґанізована), у розмові з пересічним німцем — почуєте вже про близький кінець війни, та що це скінчиться це лише побідою, але й розгромом Англії. Англії і то в першу чергу, бо до Франції ще й нині після усіх тих перемог німець не чує такої ненависти. В тому переконанні, так питомому для того народу, жде ціла Німеччина рішальних подій на фронті. А на фронті працює машина німецького наступу ґіґантно, нечувано швидко, наближається до хвилини, де рішається життя або смерть.

Вже першого дня з початком наступу осіли німецькі відділи просто з повітря на півдні найбільшого скупчення голяндських оборонних твердинь, негайно дістали належну піддержку і таким робом німецькі війська машерували територією заборол вже тоді на північ, коли на кордоні розпочиналися щойно перші бої. В такий спосіб, при заєдному діланні страшної німецької повітряної зброї, голяндську армію розбито на поодинокі окремі ґрупи, а в вислідї начальний комендант голяндської армії ґен. Вінкельман мусів заговорити про здачу. Англія поставила його (своїм невиправданим зволіканням) в положення фінського маршала Маннергайма з одною різницею, що той мав ще змогу зберігти державу і армію, а цей пішов у полон. Також опір окремої голяндської армії в районі надморського Зеляндy не потревав довго.

Наступ у Бельгії з непереминною силою добігає кінця. Треба кинути на карту оком та розглянути бельґійсько-французьку оборонну систему як цілість. Від Швайцарії аж по Люксембурґ тягнеться неперервана лінія Мажіно, що її будова почалась вже 20 літ тому і продовжувалась з велитенським накладом коштів. На півночі створили французи її продовження, що спірається на ріку Маас як природний захист. Звідси йде вона аж до Антверпен. На цій лінії німці проломили фортифікації на ширині 100 кільометрів і вже на території противника зударилися побідно з великою моторизованою французькою ґрупою, зломивши її опір летунством і зломивши тим самим мораль найгрізнішого свого противника, якого найбільше цінили і цінять.

Німецькі журналісти призадумавшись над тим велитенським полем бою, на якому кровавиться аж стільки народів, пригадують його історію. Коли славний шеф німецького ґенерального штабу ґраф фон Шліфен коротко перед всесвітньою війною передбачував свою близьку смерть, — щораз частіше призадумувався над своїм оперативним пляном, залишеним наслідникам. Він знав, скільки залежатиме від цього пляну: перемога або повна поразка. І знав також, скільки залежатиме від сили того відтинка фронту, на якому мало прийти до вирішної. „Зміцнити, як мога праве крило!" — перестерігав він, маючи на думці великий лук, на південь Люксембурґу. Слабий тодішній політичний німецький провід не виконав заповіту помершого шефа штабу. Врешті вплинуло на це безсумнівно розділення німецьких сил на два фронти, західній та цей на всході. Хто тепер уважно слідкує за німецькою офензивою на Францію і памятає, що сучасний німецький штаб з ґен. Ґальдером подрібно користується досвідом минулої всесвітньої війни (доказ — марш на Польщу), тому ясно стає, що німецька начальна команда має сьогодні всі дані для здійснення перестороги Шліфена. А дальші атути перемоги такі: одноцілість фронту (сам ґен. Бравхіч виказав недавно французам їхню помилку занедбання офензиви підчас боїв у Польщі), єдність проводу, перевага летунства, вижчість німецької модерної зброї, а в першу чергу — дух німецького вояка.

Це вже не підлягає сумнівам. Доля Европи залежить відтепер всеціло від ґенеральних штабів і кватир, не від політиків. Ноти дипльоматів, що їх звичайно доручують зі збереженням повної куртуазії ґабінетового церемоніялу, заступили радіеві повідомлення та перестороги. Приміром: бельгійська команда повідомляє Берлін через американського амбасадора, який після вибуху війни перейняв заступництво бельгійських інтересів у Німеччині, що Брюсель є безборонне, відкрите місто. — Відповідає йому не міністр закордонних справ, а начальна команда через радіо пересторогою. Повторять її тричі, бо німецькі летуни стежники виявили, що у столиці Бельгії таки є військові частини. Хай пильнується, щоб не повторилася історія з Варшавою! Політичні події приблідли. Приїзд амбасадора Італії Альфері до Берліна відбувся у скромних рямках. Життя в південних столицях сконцентрувалося на напруженому стеженні за подіями фронту. Це саме в Швайцарії, яка змобілізувала багато боєздатних річників і стоїть так поміж трьома велитенськими потугами, як мала перелякана дитина. Зі Швайцарії маємо ще найточніші вістки про те, що діється в політичних центрах Парижа і Льондону. За повідомленнями швайцарських журналістів знад Сени і знад Тамізи, оптимізм англійців і французів, викликаний приходом до влади Черчіля перемінився в зрозумілу врешті журбу за положення обох обеднаних країн. Вистане глянути на нову транслькоацію сил, щоб цю журбу зрозуміти. Придивіться до карти: 350 кільометрів у повітряній лінії з Берґену в Норвеґії до Шотляндських островів, 475 км. відси до Оркнеїв, 550 км. мають німецькі літаки з летунської бази в Ставанґер до Единбурґа, а вже зовсім близько, бо ледви скок із Кале під самісінький Льондон! Завдяки такому окруженню майже з трьох сторін, німці ставлять Англію в стан облоги і змушують її зенітну артилерію безупинно ждати на порції бомб, від яких починається кожна їхня офензива. Таку ситуацію застав новоіменований англійський воєнний міністр Іден і видає перший наказ про організування добровольчого корпусу для боротьби з німецьким „небесним десантом", летунськими спадунами. Коли завважимо, що від цих спадунів залежала капітуляція Голяндії, а їхній командант ґенерал дивізії Курт Штудент сам не завагався плигнути на легкопаді далеко поза лініями ворога, щоб негайно розпочати наступ і впасти тяжко раненим в наступі на оборонне гніздо ворога, — не дивуватимемося клопотові Ідена. На велику журбу Англії впливає також недостача летунства. Англія не може рівнятися з Німеччиною кількістю готових літаків. Щоденно ж багато паде їх у боях і налетах. Для заспокоєння схвильованої таким станом прилюдної опінії, створено у Льондоні нове міністерство летунської продукції під проводом пресового маґната, видавця масово поширеного „Дейлі Експресу" льорда Біверброка. Хто зможе видавати денно три міліони примірників ґазети, зможе хіба продукувати успішно літаки. Але ж бо, як слушно завважують, в німецьких кругах, заміна ґазети на літак не може бути запорукою на краще. Не цікаво і в Парижі, куди збіглися всі еміґранти з окупованих країн, шукаючи рятунку для себе і своєї справи. Італійська політика заховується далі як Сфінкс, коли у цілому краю відбуваються студентські пронімецькі віча і демонстрації, а з кіосків викидають папський орґан »Оссерваторе Романо«, що йдучи проти цілої преси і партії, боронить західніх демократій. На нашу думку, це становище Ватикану подиктоване тут радше сентиментом, між політичною рацією, коли нагадаємо, що папський нунцій у Берліні, протягом останніх місяців, бере активну участь в тутешньому житті, а навіть — як зачуваємо — одержав дозвіл на недалекий візитаційний побут у Ґенеральному Губернаторстві.

Поза тим Райтер подає з Єгипту вістки про великі маневри александрівської фльоти, що про її завдання ми недавно писали; про евакуацію населення у глибину Єгипту та інші гострі воєнні накази на »Маре Нострум«. З подій на півдні найбільше безсумнівно політичне зацікавлення викликують слухи про новий підхід Москви до балканського питання. Як телефонують із Риму, в Білгороді, столиці Югославії зовсім таки поважно рахуються з можливістю нового пакту. Ініціятива його спочиває в Москві, яка буцімто хоче заґарантувати незалежність Югославії та Румунії, а тим самим статус кво на Балкані. Мобілізація двох корпусів у Мадярщині не викликує ні в Берліні ні в Римі здивування, бо і тут і там знають, що Мадярщина буде вірна.

З такими настроями і подіями входить Европа в черговий тиждень нервів та величезних німецьких осягів на полях бою. Від реву гарматніх батерій на побережжях Бельгії та Франції дзеленькають уже шибки в садибах на південних узбережжях Англії.

КТВ.

—о—

В сорокові роковини уродин

Ґенерального Ґубернатора мін. д-ра Франка

На замку в Кракові, де перебуває д-р Франк відбулися 23. V. ц. р. великі торжества з участю представників німецької цивільної і військової влади та громадянства. При цій нагоді державний секретар д-р Бюлер, в імені працівників усіх урядів Ґенерального Ґубернаторства, склав від них на руки д-ра Франка 1 міліон золотих на німецький Червоний Хрест.

Ранком цього дня наспіла до Кракова з кватири начального вождя на руки д-ра Франка привітна телеграма від Фірера і канцлера Німеччини Адольфа Гітлера такого змісту:

„В сорокові роковини Ваших уродин бажаю Вам щиро і особистого успіху у Вашій дальшій праці та пересилаю найсердечніші поздоровлення".

В цей день д-р Франк, що є від 20 літ одним з найстарших і найвірніших співробітників канцлера Гітлера, одержав також привітні телеграми від різних достойників німецького уряду і громадянських організацій.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО В ХОЛМІ

Наші читачі вже знають загально про величаве свято Холмщини і Підляшшя, що відбулося 18. і 19. травня ц. р. з нагоди повороту Православного Собору в Холмі в українські руки. Ця радісна подія сколихнула до глибини душі всіми українцями православними і грекокатоликами. Тому подаємо коротку історію самого собору та обширний опис самого свята.

ХОЛМСЬКИЙ СОБОР.

Найбільшою і найціннішою святинею православних українців Холмщини і Підляшшя був та є катедральний собор*) у Холмі. Будову цього собору звязують історики з добою київського кн. Володимира В. Отже князь Володимир В. обєднавши землі Західньої України з Києвом знайшов уже тут християн у такій кількости, що вони вже мали свого єпископа, який титулувався єпископом »червенським« і замешкував у столичному городі Червені (нині село Черно недалеко Тишовець у томашівському повіті — прим. Ред.). Тому що город Червень стратив у цю добу своє політичне значіння князь Володимир відбудував зруйноване місто Холм і збудував у ньому катедральний собор. А що катедральні собори будували тільки там, де були єпископи, є єпископів призначували туди, де було багато вірних — князь Володимир побудував у Холмі собор, бо знайшов уже там достаточну кількість вірних. Ніконівський літопис під 1072 р. говорить про участь холмського єпископа Івана, який з іншими єпископами брав участь у святі з нагоди перенесення мощів св. братів Бориса і Гліба зі старої церкви до нової у Вишгороді в Київщині. Одначе в 1074 р. на Холм напав польський король Болеслав Хоробрий і зруйнував та спалив місто. Тоді теж згорів і собор, зв. Пречистинським, а холмський єпископ був змушений покинути своє катедральне місто і переїхав до Угровеська. В 1235 р. король Данило відбудував Холм, куди переніс свою столицю з Галича і побудував теж собор Пречистої, до якого переніс єпископську катедру з Угрівська. Цей собор прикрасив багатьома гарними творами мистецтва з Києва і зі Західньої Европи. В 1255 р велика пожежа знищила Холм, що його швидко відбудував король Данило. При нагоді відбудови міста — згадує літописець — король Данило прикрасив церкву Богородиці »пречудними іконами«, між якими була чудотворна ікона Холмської Богоматері. Слід згадати, що город Холм виправдав довіря короля Данила, бо був єдиним українським містом яке витримало переможно облогу монголів.

У 1596 р. на соборі в Бересті холмський єпископ приняв унію з Римом і від того часу собор був до 1875 р. греко-католицьким, від 1875 до 1918 р. знову православним. За цей час місто Холм кілька разів горіло, кілька разів руйнували його вороги, але єпископські катедри вже нікуди з Холма не переносили. Зате холмський собор ремонтовано і перебудовувано кільканадцять разів. Підчас тих перебудов від 1596 до 1875 р. собор прийняв вигляд більше західній, але фундаменти і частина стін залишилася без змін.

Намагаючись зденаціоналізувати українців Холмщини поляки пішли значно далі від унії з 1596 р., що не змінила ні східнього церковного обряду ні українського національного обличчя Холмщини, бо намагалися накинути римо-католицизм. Таким чином національна боротьба на Холмщині приймала релігійні форми. Тому то холмський собор, з яким так тісно вяжеться боротьба православних і греко-католицьких українців з поляками, став для всіх українців, передусім Холмщини та Підляшшя, не лише релігійною, але й національною святістю.

По війні поляки використали свої політичні успіхи і відобрали в 1918 р. холмський собор від українців та перемінили його на римо-католицький костел усупереч довголітній традиції. При цій нагоді зруйнували в соборі іконостас і знищили мистецькі малюнки-образи, з яких залишився лише образ Богоматері над хорами, і переробили верхні частини бань. Крім того за 22 роки свого панування поляки знищили на Холмщині та Підляшші 189 православних церков, а 149 церков перемінили на костели. Щойно з приходом німецької влади українці Холмщини і Підляшшя відітхнули. Німецька військова влада передала українцям 30 церков, цивільна влада кілька церков і собор так, що нині в руках православних українців вже є коло 100 церков.

КАТЕДРАЛЬНИЙ СОБОР НА СВЯТІЙ ГІРЦІ В ХОЛМІ.

Передача собору в руки українців є немов символом перемоги правди над польським вандалізмом. Холмський собор, в якому похований король Данило, його сини: Роман і Шварно, братанок короля Данила волинський князь Володимир Василькович, Семен Юрієвич та інші і холмські владики та єпископи, залишився найдорожчою святинею. Свята Гірка, на якій стоїть собор, оповита спогадами славного минулого і напоєна кровю наших славних предків. Слід згадати, що польські вандали не вшанували навіть тлінних останків славних предків і понищили їх не лише в підземеллі собору, але й поруйнували могили на сусідньому цвинтарі біля собору. Про цей вандалізм поляків, сліди яких — як і ціле свято — сфільмував фільмовий оператор з Варшави під наглядом ред. Р. Голіяна, напишемо ще окремо.

Загальний вид Святої Гірки

В навечеря свята Холмщини й Підляшшя, в ночі з суботи 18. V. на неділю 19. V., величавий холмський собор і висока дзвіниця були освітлені рефлекторами, що підносило святочний настрій численних прочан. Ілюмінацію собору інсталював д. Марчук.

В неділю, 19. V. від ранку при вході на соборну площу виконувала почесну сторожу озброєна українська міліція з Грубешівщини.

На тріюмфальній брамі, по обох сторонах ікони Богоматери, виднів напис: »Радуйся, Радосте Холмського Народу!« Зліва, над стежками на вершок Гірки, виднілися великі написи: »Нам поможе св. Юр і Пречиста Мати« — та »В своїй хаті — своя правда, сила й воля!«

На високій дзвіниці, на якій маяв великий жовто-блакитний прапор, виднів напис:

»Собор цей збудував король Данило біля 1255 р. З того часу аж до року 1918 — 663 роки молилися тут українці. 1918 р. собор перероблено на костел. По 22 роках польського панування він сьогодні знову вертається до українців. Хвала Тобі, Пречиста Діво!«

На бальконі собору, прибраному зеленю, висів великий жовто-блакитний прапор з тризубом.

Просторе подвіря собору підчас виголошування привітів заповнилося тисячами вірних з усіх сторін Генерал-Губернаторства.

Пестріли червоні, сині й зелені хустки жіноцтва, вишивки молоді, вирізнялись сірі куртки селян з Белзчини та Чесанівщини.

З запертим віддихом слухала багатотисячна маса прочан з усіх усюдів натхненних слів промовців, що вливали в неї надію, бадьорість, силу й міць духа, потрібну до великих завдань.

День 19. травня 1940 р. остане на довго в памяті кількох тисяч учасників величавого торжества на Холмській Святій Горі.

Польська протиакція

У святі взяли б безумовно непроглядні маси народу, як би не злочинна агітація поляків і зливний дощ. Отже холмські та довколичні поляки розвели були завзяту кампанію проти свята Холмщини й Підляшшя. Вони намовляли наших селян, щоб не йшли до Холму, »бо там — мовляв — усіх заберуть на роботи до Німеччини«, »коні заберуть«, страшили наших селян, що Свята Гірка підмінована і т. д. Вони видали навіть летючки в польській і українській мові, в яких заповіджено, що свято відложене на 26. травня ц. р. Крім того польські урядовці з »Арбайтсамту« в Холмі дозволяли собі задержувати наших прочан як »безробітних«, так, що члени комітету мусіли інтервеніювати аж в 15-ох випадках.

*) Гл. »Холмський Собор«, Краків 1940. Накладом »Українського Видавництва« у Кракові. Стр. 16, ф. 8°.

Перший день свята

Вже в навечеря всенародного свята української Холмщини та Підляшшя сотки народу з далеких і близьких сторін спішили на Святу Гірку в Холмі, де пишається величава катедра, побудована ще славним королем Данилом. Собор наповняється вірними, що гаряче дякують Холмській Богоматері за вислухання їхніх молитов, за поворот кращих часів на многострадальну Холмську країну. Коло 16.30 год. почав Всенічню **о. протоєрей Коробчук** з Бончі, згодом до Литії станув **о. протопресвітер Іван Левчук**, Церковний Адміністратор Холмщини й Підляшшя з 48-ома священиками. Спів гарно холмський мішаний хор під управою **п. Коровенка.**

Прегарну проповідь виголосив **о. Микола Метюк** з Грубешова. Свою проповідь закінчив покликом **до обєднання усіх українців для добра української церкви й українського народу.** Опісля виголосив у соборі промову сеніор українського руху на Холмщині й Підляшші Семен Любарський, в якій зясував церковне значіння цього свята. Про історичне значіння цього свята виголосив промову **Борис Ольхівський.**

Передача Собору

В неділю 19. травня ц. р. в 7-ій год. рано прибув до собору Адміністратор Православної Церкви Холмщини і Підляшшя **о. протопресвітер Іван Левчук**, якого привітав при вході до церкви церковний староста Лев Рябчук. В середині церкви привитало о. Адміністратора численне духовенство в числі 50 осіб. В год. 7,30 прибув провідник українців у Ґенерал-Ґубернаторстві **проф. д-р Володимир Кубійович** з членами делеґації з Кракова: **інж. Хроновятом, інсп. Гірняком, інж. Міляничем** та іншими, з головами Допомогових Комітетів: Люблина **дир. Тимцюраком**, Допомогових Комітетів Холмщини та Підляшшя та головою Допомогового Комітету Ярослава **ред В. Глібовицьким.** При тріюмфальній брамі привитав провідника та членів делеґації **п. Козак**, командант української **міліції з Грубешова.**

Зчерги нотар **А. Павлюк**, голова Холмського Обласного Комітету, привітав провідника **проф. д-ра В. Кубійовича** зворушеним голосом:

»Витаю Вас, Пане Професоре, як провідника всіх українців, що живуть тепер на землях під німецькою владою. Складаю привіт і для Вашого окруження, всіх Ваших співробітників, голов Допомогових Комітетів. Радію, що сповнилися мрії українського народу і ця столиця наших прадідів, короля Данила, враз із Собором, перейшла в українські руки. На знак щастя складаю хліб і сіль у Ваші руки, як вияв багатства Холмської Землі.«

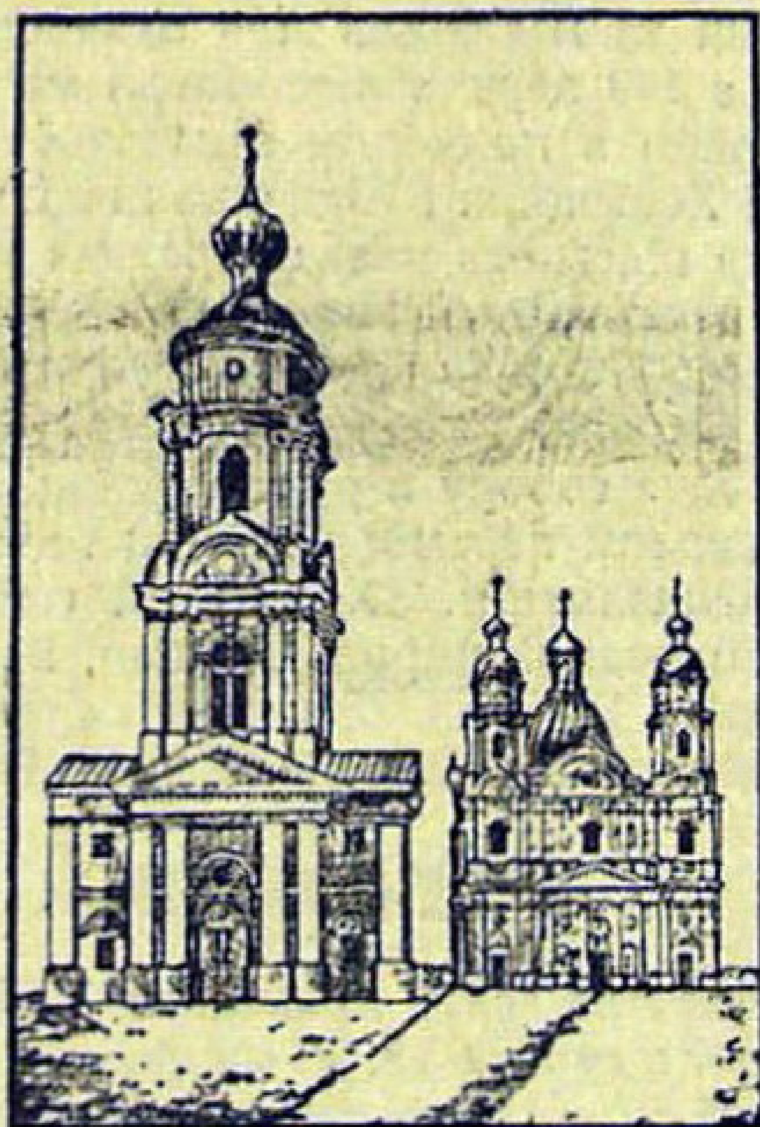
Проф. Кубійович подякував в імені своїм і цілого проводу за хліб і сіль. Холмщина це частина наших земель, що найбільше і найдовше терпіла від польського панування. Витаю Вас, як провідника Холмщини, у княжому городі Холмі, в радісний день передачі найбільшої релігійної й національної святости, холмського собору, в українські руки!

Відтак дівчинка передала провідникові китицю прегарних квітів з привітом від молоді Холмщини. Провідник поцілував дівчинку символічно в чоло.

З черги провідник з делеґатами перейшов крізь шпалір впорядчиків і засів на фотелі перед головним престолом. Впорядчики творили шпалір та вдержували зразковий порядок у соборі. Незабутнє враження викликала Служба Божа в українській мові, відспівана вперше в холмському соборі. Цілих 22 роки не було ніяких українських богослужень у соборі короля Данила, якого барокові кольони нагадують такі ж кольони у храмі св. Юра у Львові та викликують спомини...

Першу Службу Божу в українській мові відслужив в год. 8-ій рано **о. прот. Мартин Волків** у сослуженні 12-ох священиків. Діяконував **Юрій Бучинський** з Володави. Спів прегарно хор з 50 осіб зі села Богородиці коло Грубешова під управою **Самохваленка.** В перших місцях у церкві засіли: **проф. д-р Кубійович, П. Павлюк**, члени делеґації з Кракова та голови Комітетів.

Підчас першої Служби Божої перед св. Причастям (на запричасному) виголосив прегарну українську проповідь **о. протоєрей М. Малюжинський**, благочинний з Томашева. Тема його проповіди - слова св. Євангелія: »Встань і ходи«. Проповідник порівняв евангельського розслабленого до українського народу. Коли всякі способи рятунку нічого не помагали, остала єдина віра, сильна й непохитна. Тут, у Холмі, панував тому 700 літ король Данило, що воював з західніми та східніми сусідами. Коли Схід нищив нас фізично, то Захід хотів забрати нам душу. Рятунок находив король Данило тут, на цій Святій Гірці. Подібно, як для розслабленого, Господь Бог приготовив силоамську купіль і для українського народу. Як виконавців Божої волі призначив Бог непереможну німецьку армію, що возстановила правду на Холмській Землі.

Для нас найважніше — віра в Бога та в народ, як твір Божий. Не на те Бог створив український народ, щоб був вічно в чужій неволі. Ми маємо призначення жити вільним життям великого народу. Одначе треба обєднання всіх народніх сил в один моноліт. Тільки віруймо, бо все можливе віруючим!

Привітання Ґубернатора д-ра Цернера

В год. 10.05 приїхав самоходом п. Ґубернатор Люблинського Дістрикту **д-р Цернер** зі своїм почотом, шефами відділів з Люблина, представниками Краківського Дістрикту, місцевої військової та цивільної влади.

При тріюмфальній брамі, — при якій почесну сторожу виконувала українська озброєна поліція з Грубешова, привітав Ґубернатора д-ра Цернера **проф. д-р Кубійович** з делеґатами, двома представниками Редакції »Краківських Вістей«, а п. **А. Павлюк** виголосив в українській мові таку промову:

»Дякую Вам, Пане Ґубернаторе, за участь у цьому святі Холмщини, у торжестві передачі холмського собору в українські руки та поздоровляю Вас в імені української Холмщини та Підляшшя. Радію успіхами великої непереможної німецької армії і передаю у Ваші руки хліб і сіль, як плоди Холмської Землі!«

Цю коротку промову переклав по німецьки **інж. Теребус.**

З черги 12-літня дівчинка, **Віра Ющук**, в національному одязі, виголосила короткий привіт - подяку в німецькій мові, що німецька геройська армія визволила Холмщину з польської неволі та дала змогу українським дітям Холмщини й Підляшшя вчитися у рідній, українській школі. Одночасно хлопець в українському національному одязі Мархева окликом: »Гайль Гітлер!« привитав пана Ґубернатора.

З черги Ґубернатор **д-р Цернер** з провідником **проф. В. Кубійовичем** та почотом перейшов довгим шпаліром впорядчиків до собору, де перед собором уставилося у двох рядах українське православне духовенство Холмщини в числі коло 50 осіб. Церковний Адміністратор Холмщини і Підляшшя **о. протопресвітер Іван Левчук** виголосив в українській мові привіт такого змісту:

»Від імені свого, українців Холмщини та Підляшшя і всіх українців, що живуть у Ґенерал-Ґубернаторстві, вітаю Вас, Пане Ґубернаторе, і складаю сердечну подяку для великого Вожда німецького народу, Адольфа Гітлера, його уряду та геройській німецькій армії, за цю велику ласку, яку проявив до українського народу, коли повернув йому його найбільші святощі — холмський собор. Нехай Господь Бог благословить Фірера, його уряд та веде його до славної будучности!«

У відповідь на ці привіти Ґубернатор д-р Цернер виголосив коротку промову такого змісту:

„Українці Холмщини! Дякую за привіт! Я приїхав сюди, щоб перевести в життя приречення Ґенерал-Ґубернатора, зложене українцям у дні уродин Вожда. Як шеф люблинської округи приїхав я сюди, щоб направити велику кривду і віддати українцям їхню стародавню святиню. Радію, що як представник німецької влади можу сьогодні віддати українцям їхні святощі, загарбані польськими шовіністами. В майбутньому український нарід Холмщини під сильною рукою німецької держави, зможе виконувати свої релігійні практики згідно зі своїми стародавніми звичаями і ніхто не буде йому більше перешкаджати. Як зовнішній знак — передаю Вам ключі від церкви".

По цих словах п. Ґубернатор **передав о.** протопресвітерові Левчукові ключі від собору перевязані жовтоблакитною **стяжкою.**

Духовенство зі співом »Христос Воскрес« ввійшло до собору, за ним Ґубернатор з почотом, де відслужено благодарний молебен. Молебен закінчено многоліттям. Опісля о. протопресвітер Левчук в асисті багатьох священиків відслужив другу Службу Божу у церковно-слов'янській мові, підчас якої співав мішаний хор під проводом Коровенка. Підчас другої Служби Божої проповідав в українській мові **о. Володимир Мархева з Холма.** Він порівнував український нарід до розслабленого. Пречиста вимолила, що український нарід Холмщини увільнено від неволі. За це повинні ми бути вдячні Пречистій, та шукати її помочі на святій Холмській Гірці.

По закінченні Служби Божої відбувся обхід з хоругвами та з образом чудотворної ікони Божої Матері в асисті о. протопресв. **Левчука** й архимандрита турковецького манастиря **Афаназія Мартоса** довкруги церкви в асисті 43-ох священиків і вірних.

Історична грамота

Після закінчення всіх церковних торжеств з балькону собору відчитав **о. протоєрей Микола Малюжинський грамоту о протопресвітера І. Левчука, Адміністратора Православної Церкви на Холмщині і Підляшші**, що зробила велитенське враження на вірних. Ось її текст:

В імя Отця і Сина і Святого Духа.

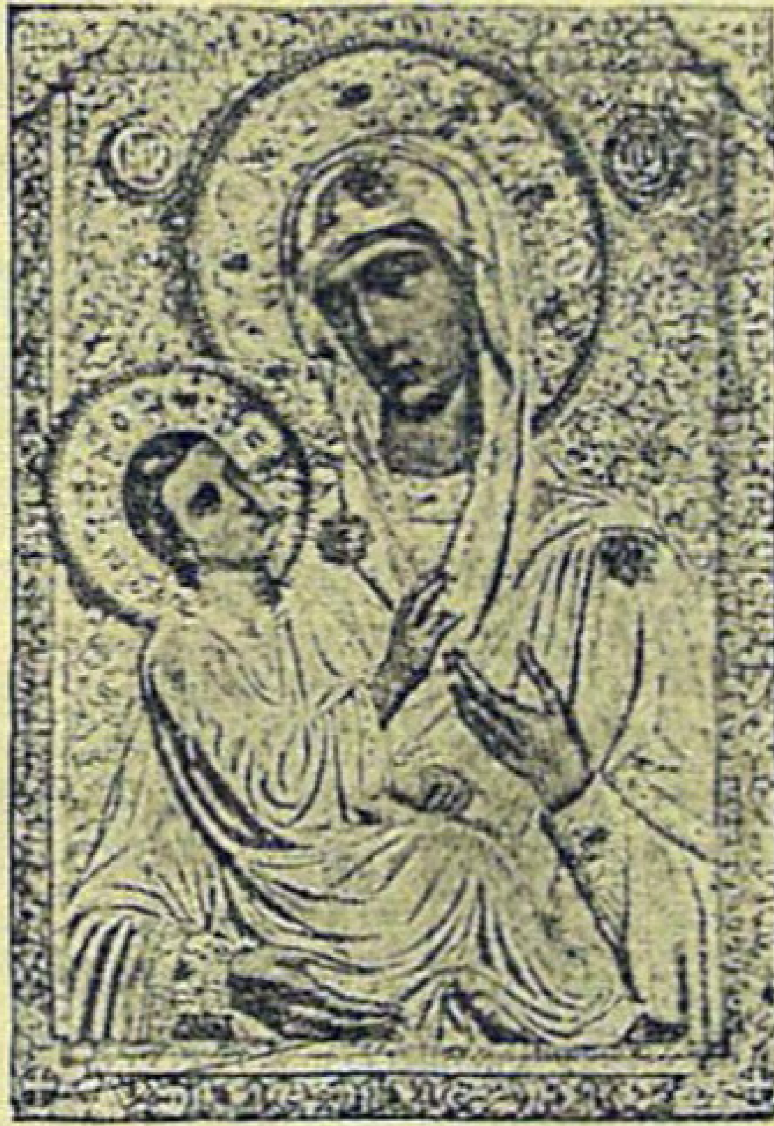
Це я, смиренний Іоан Левчук, Протопресвитер, Адміністратор Холмської Православної Єпархії, — за порадою і згодою всього Собору Отців Духовних, — Вельмидостойного Пана Професора Доктора Володимира Кубійовича Провідника Головної Української Станиці в Кракові, — Вельмишановного Пана Нотаря Антона Павлюка, Голови Українського Громадянського Комітету в Холмі, — та всього Проводу Української Землі Холмської і Підляшшя, — у приві великого числа українців, — усім узагалі та кожному зокрема, кому це знати треба буде, — теперішньому й грядучим поколінням українським — цією нашою Грамотою врочисто відомим чинимо, що Славетний Пан А. Цернер, Ґубернатор Люблинський, — з доручення Славетного Пана Доктора Йоганна Франка, Ґенерального Губернатора в Кракові, — в імені Великого Вожда всієї Німеччини, Державного Канцлера Адольфа Гітлера та Пресвітлого Уряду Німецького, — вручив нам сьогодні ключі від Холмського Православного Катедрального Собору Різдва Пресвятої Богородиці, що його в 1918 році силоміць і безправно захопили були поляки.

Збудував цей Собор сімсот літ тому вічнопамятний Володар України, боголюбий і могутній король Данило І. Романович, сам у Соборі цьому в Бозі спочивав, а по ньому — пресвітлі сини його, вічнопамятні й хоробрі князі наші — Роман і Шварно Даниловичі та братанич його благочестивий та мудрий Володимир Василькович, князь Волинський, фільософом названий, — Собор цей розбудували, прикрашали та піклувались ним Святителі Владики Холмські, що вічний спокій під ним найшли. Тут перед Чудотворним Образом Пресвятої Діви, Матері Холмського Краю, підтримку та потіху знаходив побожний Народ Український, у тяжкій і героїчній історії своїй, що за поміччю і під покровом Небесної Цариці свою Державу будував — спершу княжу, потім козацьку й нарешті народню в незабутньому році тисяча девятьсот сімнадцятому. І тепер, у передчутті грядучих великих подій закликаємо Тебе, країнський Народе на Холмщині дорогоцінну спадщину по славних предках твоїх, цей на Святій Гірці, Холмський Собор — перейняти, міцно й непорушно держати та віковічно зберігати — на звеличання Пресвятої Діви, на щастя тобі і усім твоїм нащадкам, на Славу України!

На скріплення цієї Нашої Грамоти підписали єсьмо її руками власними і приклали до неї печаті наші наказали.

Діялося у стольному владичому городі Холмі, Року від Народження Сина Божого тисяча девятьсот сороковому, місяця травня, дня девятнадцятого.

Опісля о. протопр. І. Левчук поблагословив вірних іконою чудотворної Холмської Богоматері, а хор відспівав церковний гимн »Боже Великий Єдиний«.

Чудотворна ікона Холмської Богоматері.

Привіти

ПРОМОВА ПРОФ. Д-РА В. КУБІЙОВИЧА

На закінчення свята з балькону собору приявні делегати складали ще привіти. Перший виголосив короткий привіт проф. д-р В. Кубійович такого змісту:

Громадяни! День 19. травня 1940 р. залишиться на довго в памяті не тільки всіх українців Холмщини й Підляшшя, але й усіх українців Генерального Ґубернаторства. В цей день, коли по десятках літ неволі та знущань над нашими національними й релігійними почуваннями, зійшлися тут, на Святій Гірці у Холмі, де стоїть стародавний український собор, тисячі українців з Холмщини, Підляшшя, Посяння та Лемківщини. Сьогоднішній день е символом, що все зло, яке тут було, вже скінчилося, що надійшли кращі часи.

Нема ніодної частини української землі, яка перенесла б стільки горя, сліз і крови, як Холмщина й Підляшшя. Це дійсно земля сліз і крови. Тут був найбільший натиск наших західніх сусідів. Він не лише зменшив українську територію, але і теж зменшив число українських мешканців Холмщини й Підляшшя. Перед 30 роками перейшло до римо-католицького костела й частинно спольонізувалося українське населення цих земель. Одначе холмські українці виявили стільки гарту, що не зважаючи на втрати, перейшли до наступу.

В 1915 р. Холмщина дістала новий удар, коли то внаслідок воєнних подій її українське населення розбрилося по східній Европі й Азії. Хоч по війні багато вернулося до своїх рідних гнізд, то десятки тисячів залишилося далеко поза межами Холмщини. Одначе і цей другий »упуст« крови не знищив Холмщини.

В 1920 р. почалося на Холмщині відродження на всіх ділянках життя: релігійне, культурне, господарське, і то серед страшних переслідувань. Сотки наших святинь перемінено на костели. Наша найбільша святість Холмщини, Собор Богоматері, перейшов у чужі руки. З кожним роком ворожий натиск ставав щораз більше скажений.

В 1938 р. польські варвари нищили масово українські церкви. Здавалося, що українська Холмщина буде зовсім знищена. Але не так сталося.

Коли завдяки хоробрій німецькій армії, завдяки волі німецького Фірера — Холмщина відзискала свободу, вона доказала, що є українською землею, виявила своє правдиве обличчя. Повстали сотки українських шкіл, читалень і кооператив, а число парохій подвоїлося. Одначе багато наших людей ще не вірило, що настали кращі часи, бо холмський собор, був ще у ворожих руках.

Український Провід у Кракові старався, щоб ця найбільша святість української Холмщини перейшла в українські руки. Недавно дістали ми приречення від Генерал-Губернатора, що собор буде звернений, що теж сталося. Нехай же це буде символом для всіх тих, що ще не змужніли в боротьбі за свої права. Нехай же це додасть сили до дальшої праці над відродженням цих земель. По десятках літах неволі Боже Провидіння хотіло, щоб границя так виглядала, як тепер. На Холмщину прийшли тисячі галичан і вона стала тепер нашим Піємонтом. Нехай же цей радісний день буде сильним товчком до дальшої успішної праці для добра українського народу. Слава!

Багатотисячні маси підняли цей оклик і гомоном понеслося грімке »Слава...« по цілій княжій Святій Гірці.

ПРОМОВА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО СВЯЩЕНИКА

З черги на підвищення балькону вийшов український греко-католицький священик і виголосив привіт такого змісту:

»Христос Воскрес! Українська Громадо! В житті народів приходять моменти, що відривають нас від буденого життя і кажуть звертати очі на щось вище, небуденне. І в такому моменті грудь наша починає живіше підноситися, серце наше наповняється надією. Хоч може неодному з нас важкий біль проймає серце, хоч сльози тиснуться до очей, то уста співають радісні гимни. Коли я говорю про біль і радість, то маю на увазі ці моменти, що їх переживають тепер українці.

Сьогодні радісне свято для всіх українців, хоч біль стискає наші серця, що цього дня не заграють почаївські дзвони, столичної св. Софії та нашого св. Юра й не понесуть радісної вістки по всій українській землі про це велике свято.

Серед тисячних мас помітне сильне зворушення, втирають сльози не тільки жінки, але й мужчини, головно галицькі переселенці.

Ось це той біль, про який говорю. Українське греко-католицьке духовенство відчуває велику радість, що кривда стала направлена. Думаю, що буду висловником думок Високопреосвященного **Митрополита Кир Андрея Шептицького**, якого дух напевно з нами. Здається, що буду висловником Владики, який перший підняв голос в обороні Холмської Землі. Ось слова Владики з його історичного послання, зі серпня 1938 р.:

»Потрясений жахливими подіями на Холмській Землі примушений взяти в оборону нез'единених православних українців«.

Дальше Митрополит Кир Андрей наводить факти нищення церков, що потрясли цілою українською нацією.

»Для переслідуваних, так як і для нас є потіхою, що Бог справедливий дивиться з неба на наші терпіння. Доля народів у Божих руках. Бог зможе з терпінь бідного народу випровадити правдиве тривале добро для нього, славу та перемогу«.

Ці пророчі слова вповні здійснилися по двох літах. Холмський собор знову в українських руках.

Говорю в імені українських греко-католицьких священиків, які свідомі того, що в минулому ворожі чинники робили все, щоб порізнити український народ. Одні старалися кланятися одному сусідові, інші — другому. **Вороги старалися використати всякі різниці навіть віроісповідні, щоб знищити український народ.**

Свідомість подій, що їх переживає українська нація, наказує нам мати одну думку, один дух, соборний дух. Провідна наша думка така:

Ми всі молимося по словам Христа: »Нехай всі будуть одно«, — бо ми брати і всі ми порозуміємося«.

Я радію, що сьогодні таке велике свято. Передімною виринає інший образ, образ повного відродження релігійного й національного, коли будуть переклинкуватися дзвони всіх українських храмів, сповіщаючи про велике воскресення. Христос Воскрес!«

*

Промова представника греко-католицького духовенства своїм глибоким змістом

і прегарною формою викликала незвичайно сильне враження та збільшила святочний настрій серед тисячних мас народу.

ПРОМОВА ПРЕДСТАВНИКА ЯРОСЛАВА

З черги промовляв представник княжого Ярослава, голова Допомогового Комітету, ред. **Василь Глібовицький:**

»Многострадальна Холмська Земле, і Ви, сини Холмської та Підляшської Землі! Приношу Вам привіт від старого княжого города Ярослава. Холм зберіг добре імя України так, як і Ярослав.

В нинішню святочну хвилину здається мені, що тут злетілися три духи: один — дух ненаситній, другий цей хижій, а третій — дух України, якого благословить Пречиста Мати.

І коли ми нині свідками великих подій, коли український нарід позбувся польського ярма, при помочі німецької влади, то це є символом того, що скоро переможе і наш дух.

А це можемо ми зробити тільки самі.

»Як би то ви знали,
Що ви поховали,
Не плакали б діти
Не ридала б мати...«

писав Тарас Шевченко. А якби то ви знали, що діялося тут на цій Холмській Землі, що тут у підземеллях собору спочили кости нашого великого володаря, короля Данила І., якби то ви знали, то певно вже давно перемога була б за нами.

Сьогодні бажаю вам, синам Холмської Землі, щоб зединилися у спільній праці, відбовували забране, і здобули нове.

Ярославська Земля передає привіт українському громадянству Холмщини:

Українське зорганізоване громадянство Ярославщини Братам - Українцям Холмської Землі!

У великий день повороту в українські руки найдорожчої релігійно - національної цінности Холмської Землі, славного княжого собору, складаємо Вам вислови нашої глибокої радости та щирі побажання повного успіху в переможному поході нашого загально-національного Відродження.

Хай Всемогучий Бог допоможе Вам не тільки відвоювати все втрачене, але й уповні повернути давню велич і славу короля Данила та переможним наступом закріпити могутність Української Нації на споконвічно українській Холмській Землі.

(Цей привіт підписало 12 українських установ).

Слава!

І знову голосні оклики понеслись широким відгомоном зі Святої Гірки в Холмі.

ПРОМОВА ПРЕДСТАВНИКА КНЯЖОГО БЕЛЗА.

В імені княжого города Белза промовляв п. **В. Ваврук.** Він склав привіт такого змісту:

„В цей великий день Холмщини — Белзька Земля, найближча посестра Холмської Землі, приносить тобі, братній привіт. Слава тобі, Холмська Земле, що витривала в боротьбі з жахом польського режиму, що можеш знову зібратися у храмі свого Володаря, під омофором Пречистої Богородиці і свобідно молитися до Всевишнього. Княжий Белз засилає Холмській Землі, що разом з Белзом була тамою, на якій ломали собі зуби вороги, побажання нового, кращого життя!

Ми, нащадки княжих воїнів, засилаємо не лиш привіт, але й обіт, що будемо разом з вами, рамя об рамя боротися проти ворогів.

Тут при гробі короля Данила мусимо сталити духа, щоб ми були готові до дальшої боротьби. »Слава...!« (голосним окликам »Слава« не було кінця!)

ПРОМОВА ПРЕДСТАВНИКА УНО

З черги інж. **Артюшенко** виголосив коротку промову — як представник УНО з Берліна — такого змісту:

Український Народе Холмщини, що зібрався тут у стіп собору короля Данила! Приношу Тобі привіт від українських скитальців з Німеччини. Нехай цей великий день піднесе тебе на найвищий щабель духового життя. Нехай започаткується нині нове, радісне, релігійне й національне життя! Нехай зродиться велика духова сила, нехай биття твоїх сердець зіллється з биттям сердець цілого великого українського народу! Нехай повстане тут новий величавий храм українського духа, храм любови до свого народу, бо „більшої любови ніхто не має, як хто душу свою положить за друзів своїх!"

(І знову голосні оклики »Слава!«).

ПРОМОВА ПРЕДСТАВНИКА ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШЯ.

Відтак промовляв нотар **Микола Багринівський** з Грубешівщини:

»Український Народе! З мурів цього собору промовляє до тебе дух короля Данила, дух лицарських часів, повних слави й перемоги над ворогом.

У цій святині захована слава України, слава тих часів, коли предки наші мали свою самостійну, могутню державу. Холм був тоді столицею українського королівства.

Слава цього королівства не вмерла, як і дух короля Данила, бо вони живуть у наших серцях.

Король Данило не вмер, бо він живе у своїх чинах і в наслідках своїх чинів. Він не вмер, бо живе в наших чинах, що ними ми продовжуємо його боротьбу за волю й кращу долю українського народу. Він не вмер, бо ми чуємо голос з гробу короля Данила:

»Сини України! Бороніть свою Холмську Землю, бороніть свою українську Православну Церкву!«

Цей заповіт короля Данила українці Холмщини й Підляшшя виконують кровю своїх синів.

Сьогодні в церкві проголошують: »Христос Воскрес!« — Ми на те відповідаємо: Воскресне й наша Правда! Воскресне, бо того хоче великий український народ.

Вона вже воскресає, бо початком цього воскресення є саме ця незабутня торжественна хвиля, коли ми сьогодні свобідно стоїмо на святій Холмській Горі і разом з духом короля Данила прославляємо Пресвяту Богородицю за перемогу над ворогом.

Наші предки тут відбивали наступ татар, а нам пощастило відбитися від наступу ляхів тому, що дух короля Данила є з нами! Він панує над нами й веде нас до великих чинів і до кращих часів.

ПРОМОВА СЕНІОРА ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШЯ

Вкінці промовив 70-літній сеніор Холмщини, б. посол **Семен Любарський:**

»Сьогодні можна сказати словами великодної пісні: »Сей день, егоже сотвори, возрадувася...«

Ми, нащадки наших славних предків, дістали сьогодні святиню, яку збудував король Данило. І ви всі тішитеся, радуєтеся з нами. А що ж ми вам скажемо? Подайте собі, брати, руки, заспіваймо одним серцем одну пісню, а мир, спокій, праця і школа нехай панує на українських землях.

Ми дістали привіти від усіх українських установ Холму, з Кракова, Варшави, Познаня, Ліцманштату, Люблина, Любартова, Красноставу, Володави, Білгорая, Ярослава та інших міст.

Щиро дякуємо в імені Холму за те, що ви всі радуєтеся з нами. Ми нині молимся в соборі перший раз, від 22-ох літ. Тут є представники всіх українських земель. Настане час і близький вже час, коли станемо всі брати, одним серцем і одним словом, разом до праці! Слава всім учасникам сьогоднішнього торжества на Святій Гірці! Слава великому українському народові!

Після того відомий наш рецитатор **Ґеник - Березовський** віддеклямував прегарно псалом XLIII. Тараса Шевченка, що зробив дуже сильне враження на приявних. Величаве національно-церковне свято закінчилося в год. 2.45 пополудні відспіванням національного гимну.

Дарунок для німецької армії

Пополудні гостив Комітет у Холмі обідом у великій салі »Рідної Хати«, в якому взяв участь Губернатор Цернер з членами своєї делеґації, протопресв. І. Левчук з кількома священиками, проф Кубійович, деякі члени української делеґації з Кракова з двома представниками »К. Вістей«, голови Комітетів Холмщини і Підляшшя та деякі українські діячі з Холму. Підчас обіду співав прегарно трьома наворотами Національний Репрезантитивний Хор під орудою Божика, який теж відспівав у соборі пісню про Почаївську Божу Матір, підчас Служби Божої в українській мові. Дружня гутірка, прегарний спів Хору і виголошені промови змінили сердечні настрої, що панували на цьому святі. — Перший промовляв підчас обіду **о. протопресвітер І. Левчук** заявляючи, що дарує великий дзвін собору побідній німецькій армії в доказ глибокої вдячности українців за зворот їхньої святині. Дзвін, що взивав нині — говорив о. протопресвітер І. Левчук — православних українців до молитви, хай задзвенить новим гомоном на іншому місці Европи та сповістить про перемогу Німеччини. Щира промова о. протопресвітера І. Левчука та символічний дарунок зворушила всіх присутніх, зокрема німецьких гостей, які голосними, бурхливими оплесками виявили свою радість. З черги підчас обіду **проф. д-р Кубійович** обговорив втрати Холмщини і Підляшшя під страшним гнетом Польщі, від якого увільнила українців німецька побідна армія і побажав Німеччині перемоги в цій війні.

Подяка за дарунок

З черги Губернатор **Цернер** у своїй короткій відповіді підкреслив, що приїхав сюди до Холму, щоб направити заподіяну кривду і звернути українцям їхні церкви.

У Холмі довершено історичного акту, (довготревалі бурхливі оплески). Ваш зверхник катедрального собору в Холмі **о. протопресвітер І. Левчук** з радістю повідомив ось тут про рішення місцевих українців, що дарує катедральний дзвін

для німецької армії, себто для німецької держави і тимсамим уфундував для боротьби Німеччини, щоби цей спіжевий дзвін міг заповісти на іншому місці Европи перемогу. За цей дарунок дякую Вам о. протопресвітер і всім українцям в імені Фірера та в імені Генерального Губернатора. Я щасливий, що в мойому дістрікті живуть, мешкають, працюють і змагаються українці. Я доложу до цього всіх зусиль, щоб українці дістали те, що мають і можуть дістати в культурно-релігійній ділянці і щоб могли жити і самі для себе працювати згідно зі своїми звичаями та обичаями. В цьому історичному дні, — історичному для Холму і для українців Генерал - Губернаторства, в цьому історичному дні з огляду на події в західній Европі — бо саме нині (себто в неділю 19. травня ц. р. — прим. Ред.) передполуднем радіо повідомило про здобуття німецькою армією м. Сен Кентін і захоплення в полон понад 100.000 французької — бачу я на овиді перший світанок кращої майбутности. Свою сердечну промову закінчив пан Губернатор Цернер тостом за велику і щасливу майбутність українців у цьому краю.

Вкінці промовляв ще голова Допомогового Комітету у Люблині дир. Тимцюрак підкреслюючи, що нинішний день є днем великої радости не лише для українців, але і для німецького народа. Одночасно промовець висловив радість з приводу успіхів німецької непереможної армії та підніс тост з побажанням многоліття і перемоги Фірерові Велико-Німеччини.

Як працював Комітет у Холмі?

Під проводом голови Холмського Обласного Комітету, нотаря Антона Павлюка, повстав у Холмі Громадянський Комітет Свята Холмщини й Підляшшя, який провадив свою працю у чотирьох секціях: організаційній, пропагандивній, нічліговій та господарській. Організаційна секція подбала про впорядчиків, які в числі 320 осіб удержували зразковий лад підчас торжества. Пропагандивна секція видала програми в українській та німецькій мові, одноднівку »Наша сила«, листівки зі світлинами собору, плякат (собор на тлі тризуба), 3 транспаренти. »Театр Вогняної Доби« (давніше »Летюча Естрада«) виставив двічі пропагандивні вистави, на яких було по 500 осіб. Крім інсценізацій були теж промови п. Богданни Світлик, проф. А. Марченка та м-ра І. Коровицького. Нічліжна секція подбала про приміщення для багатьох прочан, головно з дальших околиць. Господарська секція дбала про прохарчування прочан та про святочне прийняття делеґатів і німецьких гостей в домівці »Рідної Хати«. Всі секції вивязалися якслід зі своїх завдань.

М. Славич.

Село Пасіка працює

Недалеко річки Гучви розложилось гарне село Пасіка, пов. Грубешів. Ще рік тому, за панування польської влади, мусіли ми всі по цілих ночах не спати, а берегтись перед поляками, які били вікна і валили церкви. Мало цього, вони просто змушували тeрором переходити на римо-католицтво. І сталось. Війна. Поляки думали, що Польща то сильна і здорова держава. Ні, це була така держава, де ховалась уська погань і хвороба, що пізніще розкладала і заражувала других. І так було, що польська держава була несвідома, некультурна, попросту провідники її були нездарами, не вміли нічого, щоб зробити так, щоб було добре. Така держава мусіла зникнути з карти Европи.

Тепер усе зірвалось до нового життя. В нашім селі повстала наша рідна школа, де вчаться наші діти рідною зрозумілою мовою; є кооператива »Будучність«, а також засновано т-во »Рідна Хата«. Цього року перший раз наше село влаштувало »Святого Миколая«, а також відіграло комедію »Живий небіщик«. Таксамо в честь Т. Шевченка наша молодь під проводом учителя Шевця Конрада й учителя з Сагрина Бабича, який приготовив молодь старшу до хору, відбувся концерт.

Село Пасіка стало вже твердо на нашому національному ґрунті й може бути гарним приміром для інших сіл в околиці. Польські села глядять тільки з пів ока, і не вірять, що це могло так відразу змінитися, вони ще пробують страшити декого, але даремне. Це не поможе їм, ми ще більше будемо робити свою національну роботу під проводом своїх провідників. Доволі брехні впродовж 22 років. Наше село знає, що прийшла хвилина нашого визволення з польських кайдан і вже ніколи не будемо лякатись чи то поліцаїв, чи якихось польських скажених розбійників. Маємо надію, що інші села так само зорганізуються усі разом під одним прапором і будуть працювати всі українці на всіх наших українських землях для добра і слави нашої Батьківщини.

ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

ВАЖНЕ

Для В.П. Передплатників „Краківських Вістей"

В ГЕНЕРАЛ-ҐУБЕРНАТОРСТВІ!

Сьогодні вислали ми поштою всім Вп. Передплатникам окремі повідомлення з зазначенням скільки хто має доплатити передплату по кінець місяця червня ц. р.

Просимо вислати виписану квоту чимскорше так, щоби до нас надійшла найдалі до 5. червня ц. р.

На пересилку грошей долучуємо до числа »Краківських Вістей« чеки, але передплату можна посилати звичайними пересилками. Нам було б прикро здержати висилку часопису ізза не вирівнання передплати.

Адміністрація »КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ«

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

У военному розгарі

Рим, травень 1940.

В найменшому клаптику життя чуєте її — весну! Різноманітними колірами всяких квітів і зелені прибралось місто Рим. А над тією прудкою, неспокійною гармонією колірів випружилась здорово, сильно і далеко блакить, що в одному місці кипить сонцем. А про людину — я й не стану оповідати вам, як це у ній, безмежжям цієї синяви, запахом квітів і молодої, ядерної та соковитої зелені, сонцем — бурхлить кров. Це ж таке зрозуміле! Надто, коли очі ваші наткнулися на Еврідику, коли чистий але пристрастний запах квіту помаранчі розширить ваші ніздря і легені, — тоді у вашому серці закипить якесь, делікатно сказавши, пекло!

Та я не про це! Хочу подивитись на щоденно, буденне життя римлянина — на тлі сучасної історії Европи. Не думайте, — воно дуже цікаве!

Італієць, як кожний сучасний европеєць, любить життя. І він у тому житті виявляє себе, інколи, дрібноміщанином. Не думайте, що тільки плебс, чи дрібний урядовець є тим дрібноміщанином. Де там! Є ним і вищий урядовець, римлянин. Він свої години праці відробить, інколи відгарує, чи то в бюрі, чи у варстаті, чи в крамниці. А надходить вечір — він мусить піти на чорну каву, на морозиво, на вино; він мусить побути з приятелями, зі знайомими, поговорити, посміятись тихцем і пополітикувати.

Неділя чи свято — всі околиці Риму, а вони справді чудові, Монте Маріо, Монте Сакро, Три фонтани, Аппія Антіка й інші, засиплені народом як мурахами: автами, колесом, що є й на дві, три, а то й на чотири особи, трамваєм, дротобусом, автобусом, а то й пішки як близько — усе суне за Рим. І там: гамір дітей, старих, молодї; усі їдять, пють, грають хто на чім має і знає.

А вже щоденно перед заходом сонця на годину, дві — на широченній терасі Пінчіо, то ви не найдете вільного місця: уся тераса роїться від авт, що густо уставлюються одно поруч одного. І коло балюстради сидить повно народа. І всі — ті в автах, і ті без авт сидять і приглядаються заходові сонця. Правда, що римські заходи сонця і якісь могутні і якісь жагучі, що їх варто оглядати. Римлянин сидить собі в авті: з жінкою, з дітьми, чи з нареченою, чи зі знайомою і, слухаючи свого радія в авті, попивають „кафе еспрессо" — себто: добру чорну каву, чи їдять морозиво. Малий хлопчина з бару увихається спритно і живо. І так римлянин щоденно: слухає музики в радіо, попиває каву, смокче морозиво і глядить на Рим, на мікельанджелівську баню св. Петра, а в той час — сонце з криком, галасом, що йде гомоном у небесах, сідає за горб Монте Маріо.

Усюди повно гамірливого жіноцтва — Уявім собі якби того жіноцтва не було: життя — пустка, світ — порожнеча! Римлянки — гамірливі, рухливі, гарні і чепурні. І вміють і знають убиратись. На кожній — та одяга лежить мягко, гармонійно. Колірі, чи краски, їх одежі дуже дібрані, рисунки вілучні, живі і для ока приємні. Може, на перше око, ці коліри дещо за крикливі: треба памятати, що тут і сонце крикливіше, і небо густіше синявою, і квіти глибше пахнуть, і кров швидше в жилах кипить, і люди вина доброго багато пють, і повно всюди закоханих пар!

У цю пору — щоденщина римлянина дещо змінилась: італієць чує, що зближається хвилина, коли Італія мусить увійти у війну. Вона, Італія, у ніякому конфлікті Европи не була ніколи невтральна: надто сьогодні — вона напрям у цій війні вже вибрала. А тимчасом на схилах Монте Маріо, на Палятині солові тчуть зорі на небі й у городі Шарра пронизливо перекликуються павуни з розпостертими білими, то синьозеленими хвостами, як великими віяльцями молодого італійського літа!

—о—

Причини упадку Польщі

Політика супроти німецької меншини

14)

Коли українська проблема у Польщі була з усіх меншиневих проблем найповажніша з уваги на само число українців і розміри суцільної території, що її вони займали, то німецька проблема — як проблема внутрішньої політики — була найгрізніша з уваги на безпосередній звязок із закордонною політикою. Стаття VII. ризького мира з 18. III. 1921 року казала про мовно-культурні та релігійні права поляків на терені СССР та українців, росіян і білорусів у Польщі, але стаття V. заявляла, що договірні сторони стримуються від „якогонебудь вмішування до внутрішніх справ другої сторони"; у практиці теж ані польська закордонна політика супроти Рад. Союзу, ані офіціяльна політика супроти Польщі не навязувала до національної внутрішньої політики у другій державі: національна політика була фактично признана внутрішньою справою обох держав у повному того слова розумінні. Що інше з німецькою меншиною. Передусім договір про охорону національних меншин був інтеґральною частиною версайського договору з 28. VI. 1919 у тісному звязку з його 93-ою статтею про національні меншини у Польщі, і тому Німеччина, яка підписала версайський договір, мала *формальне* право стежити, щоб він був дотриманий у пункті, який торкався німецької меншини, та *фактично* цього права ніколи не зреклася. Далі: у звязку з постановою ради амбасадорів у справі Горішнього Шлеська з 20 жовтня 1921 року Польща і Німеччина підписали 15 травня 1922 року конвенцію, яка у своїй III. частині казала про охорону меншин та в VI. частині покликувала до життя горішньо-шлеську мішану роземчу комісію (під проводом швайцарця Кальондера) та роземчий трибунал; ця конвенція вигасла щойно 15. VII. 1937. Таким робом Німеччина мала ще більші права безпосередньо турбуватися долею своїх земляків у Польщі, зокрема на території шлеського воєвідства, яке теж єдине з усіх інших воєвідств у Польщі мало автономію з власним соймом. Німецька меншина у Польщі користувалася підтримкою сусідньої рідної великодержави на терені Ліґи Націй, особливо після льокарненської умови з 16. X. 1925, коли то делеґат Німеччини зайняв постійне місце у раді Ліґи. Коли 13. IX. 1934 мін. Бек „виповів" меншиневий договір, щоб звільнитися зпід неприємної — хоч по суті лиш формальної — контрольної процедури Ліґи Націй, викликуваної меншиневими жалобами, — Німеччина негайно заявила Польщі, що вона не буде байдужною на долю німців у Польщі.

Німецька закордонна політика, яка намагалася розвязати територіяльний конфлікт з Польщею, який тільки для Польщі „не існував" та який проте так довго *був*, як довго стан, витворений версайським договором, не задовольняв Німеччини, — трактувала справу німецької меншини у Польщі однаково важною, як справу правно-політичного стану Данціґу чи відрізання Східних Прус від решти Німеччини поморським коридором. Від національ-соціялістичного перевороту у Німеччині йшли спроби поладнати всі конфлікти з Польщею мирним шляхом. Договір з 26. січня 1934 і заяви німецького та польського урядів з 5 листопада 1937 були наймаркантнішими назверхніми проявами тих спроб. Але смертельним гріхом польської політики було, що між закордонною політикою Польщі та внутрішньою існували „ножиці", які не тільки дискредитували міністра закордонних справ, але у пропасть гнали цілу державу, узалежнюючи розвязку проблеми величезної державної ваги — від адміністраційних кациків із маленьким і вузеньким світоглядом.

На польсько-німецькому відтинку бачимо подібні польські вихиляси, що й на польсько-українському. Раз казали про українців, як про „великий братній слов'янський нарід", супроти якого нарід польський стосує ягайлонські засади „за вашу і нашу свободу", то знову не признавали взагалі існування українського народу у Польщі, тільки „руського" або „русинського" племени, зішрубованого урядовою статистикою до несповна 4-міліонового колективу, поділеного ще на прерізні „реґіональні" породи. Те саме з німцями: раз Пілсудський та Мосціцький приймали представників німецької меншини на офіціяльних авдієнціях у Бельведері та на Замку й оформлювали свої приречення у міжнародніх зобовязаннях, то знову до цілої західної і північно-західної Польщі підходили як до *виключно* чисто польського краю, з якого треба викорінити всякі сліди німецького матеріяльного та духового стану посідання. І в офіціяльних заявах міністрів внутрішніх справ, освіти та хліборобства і в усій польській пресі політика супроти німців у Польщі зводилася до „віднімчування західних кресів". Як довго Німеччина була слаба, так довго та політика вдавалася: вдавалося вивласнювати німецьку земельну власність, бойкотувати німецьких купців і ремісників, викидати німецьких робітників, виселювати громадян німецької національности, ловити німецькі душі, натиском супроти батьків залежних від польських працедавців, втягати німецьких дітей до польських шкіл, шиканувати німецькі господарські й культурні установи й орґанізації, робити спорадичні погроми, та вічно й безупинно ображувати безпримірним „ікацовим" тоном польської преси. Очевидно, що зі зростом сили німецької держави та політика мусіла мати свої наслідки у реакції цілої німецької державницької потуги. Виключно чуттевий, емоціональний чинник, яким польська державна влада кермувалася у свому підході до проблеми німецької меншини, будучи в цьому однозгідною з широкою польською вулицею, кидався тим яскравіше в очі, що німці у Польщі станули були відразу на ґрунт леґалізму. Їхні парляментарні представники завсіди підкреслювали свою льояльність супроти Польщі, як держави, та ніколи у формулюванні свого політичного кредо й актуальних вимог навіть не заторкували питання якихось територіяльних змін, обмежуючись виключно до оборони своїх меншиневих культурно-господарських та соціяльних прав! Пригадаймо собі, що коли в українському громадянстві йшов спір між табором леґальної (еволюційної) та нелеґальної (революційної) боротьби, то українська леґальна публіцистика вказувала саме на становище німецької меншини у Польщі, як на клясичний приклад спокійної еволюційної боротьби!

Таким робом і становище німецьких провідників у Польщі і підхід німецької закордонної політики давали — здавалося — надзвичайно підхожий ґрунт для мирної полагоди німецької меншиневої проблеми. На жаль, польські державні діячі всі нагоди, і внутрішньо - державного і міжнародного характеру, прогайнували, займалися маленькими справами ad captandum vulgus, зате легковажили собі справи направду великі. Українська та німецька меншинева проблема у Польщі, хоч зовсім інші, проте обидві були такими проблемами величезного державного значіння, що нерозвязання їх впродовж 20-ти літ і повне злегковаження їх стало одною із безпосередніх причин розпаду польської держави. Це така історична правда, якої ніяка софістика оборонців польського режиму не всилі захитати.

Статистичних цифер і конкретних фактів не наводимо просто тому, що найважніші з них у хронольоґічному порядку списані у „Білій Книзі", до якої відсилаємо цікавих. З описаної там історії польсько-німецьких відносин за 20 літ існування Польщі вражає особливо безконечна черга інтервенцій, протестів і застережень офіціяльних німецьких чинників у польському міністерстві закордонних справ чи його берлінській репрезентації — в справі переслідувань німецької меншини. Німецькі консуляти та німецьке посольство у Польщі було примушене засипувати Берлін вістками про незавидну долю німців у Польщі. У відповідь на всі інтервенції німецьких чинників *завсіди* польське міністерство закордонних справ давало відповіді, що „розгляне", „не знає, але спитає", „жалує", „впевняє, що воно не повториться", „висловлює віру, що відносини поправляться" і т. д. і т. д. *Ні в одному випадку приречення не було дотримане!* З усіх воєводів у Польщі *найдовше* урядував Ґражинський на Шлеську, який мав лише дві журби: „віднімчувати" Шлеськ та на льокальному терені поборювати Корфантого. Шлеський сойм став пародією автономії і був клясичним зразком, як то *формальна* автономія краю може бути використана для повного верховодництва одної національности над другою.

Ніодна меншина в Польщі не користувалася симпатіями польської державної верхівки та громадянства, бо кожна з них була в їх уяві „чужим" і небезпечним елементом, якого можна позбутися тільки чимшвидшою повною асиміляцією. А проте справжньою ненавистю обдаровували поляки у своїй масі тільки дві меншини: українців та німців. Замість приєднати їх собі, як елемент, що може бути дійсно небезпечний для держави, зробили все, щоб їх відштовхнути. Замість використати кожну нагоду для злагіднення проблеми, загирили всі нагоди і доводили до щораз більшого загострення відносин. У висліді мали ми настрої українського села, яке мріяло про пімсту над поліціянтом, та війну з Німеччиною. „Вартоломеївська ніч" у Бромберґу була виявом тієї примітивної ненависти, що проявлялась у перманентних „пацифікаціях" на зах.-українських землях. Немов кров українців і кров німців могла врятувати Польщу! Замість врятувати її — втопила її у собі та в крові польській...

Підготова до оборони Парижа

= Берлін, 23. 5. — Першим потягненям нового начального команданта французької армії ген. Вейґана в обличчі грізного положення на фронті був наказ загального відступу відокремлених частин в запілля, на нову лінію, що має боронити Парижа та Гавру. Цей наказ довів до глибшого розламу між французьким і анґлійським командуванням.

Анґлійці надіялись, що французи своїм натиском від полудня будуть відтяжувати натиск німецьких військ на зовнішньому перстені криючи притому відворот анґлійців. Вейґан уважав за більш доцільне стягнути свої війська для оборони Парижа. — Супроти такого наказу Вейґана анґлійці були змушені на пролом німецького перстеня з нутра. Це намагання, як виходить з сьогоднішнього комунікату німецької армії, криваво відбито.

—o—

Наступ до каналу продовжується

Кватира начального вожда, 22. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє:

Наступ німецьких військ до побережжя каналу продовжився вчора також на північний захід в напрямі на Сан Роль і Монтрей сюр Мер. Німецькі летуни атакували з повним успіхом обекти пристані в Остенді, Дюнкерк, Кале, Бульонь і Дін. У Фляндрії ворог все ще ставить над Шельдою завзятий опір, щоби крити свій відворот. — Біля Валенсієн наступ німецьких військ продовжується серед впертих боїв зі згуртованими тут військами ворога. Намагання ворога продертися в Артуа на захід в полудневому напрямі знівечено. Біля Ара пробоєві літаки типу »Юнкерса« причинилися дуже багато до знищення ворожого протинаступу панцирників.

В боях в Зеляндії, що скінчилися 19. 5. німецькі війська захопили 1.600 французьких і 13.000 голяндських вояків у полон. Новозбудовані сильні форти Нефшато твердині Літтіх здалися. 12 старшин і 500 вояків залоги полонено.

21. 5. німецьке летунство з великим успіхом нищило ворога при його відвороті. Крім цього заатаковано кілька летунських майданів і знищено бомбами летунські обекти і літаки. Залізничі двірці в Компень і Крель в полуміннях. В бельгійсько-французьких портах знищено 1 кружляк і 11 торговельних і транспортових кораблів, кілька дальших кораблів ушкоджено. Скоробійні судна німецької воєнної маринарки затопили підчас одного наскоку на французькі пристані каналу один ворожий помічний кружляк. Вчорашні втрати ворога сягають загалом 120 літаків, з чого 35 зістрілено в повітряних боях, 14 зістрілено протилетунською артилерією, решту знищено на землі. 10 німецьких літаків пропало.

20. травня ескадри німецьких літаків заатакували біля Нарвіку судна британської фльоти. Важкі бомби поцілили один панцирник і один кружляк, а крім цього ушкодили інші воєнні і 3 торговельні кораблі. Підчас нової атаки 21. травня важко ушкоджено один контрторпедовець і один транспортовий корабель. На морю, біля Берґену, німецькі воєнні кораблі захопили 5 менших норвежських воєнних кораблів та приділили їх до служби в німецькій воєнній маринарці. Бої ґрупи Нарвік проти переважаючих сил ворога тривають дальше. Альпейські стрільці, що наступають з Дронтгайму на північ зайняли 400 км. на північ від Дронтгайму Мо і Штоpфоршей, причому взяли у полон багато норвежців і анґлійців. Полонені анґлійці прибули 7. квітня з Англії спершу до Нарвіку, опісля перейшли до Мо.

В ночі на 22. травня ворожі літаки скидали безпляново бомби над західньою Німеччиною, що падали переважно на отверті поля. Військових обектів не поцілили. — Протилетунська артилерія зістрілила два літаки.

Забуті голосяться до праці

Наше громадянство, як це видко з голосів нашої преси, щойно в останніх часах почало якслід доцінювати ролю і значіння свого рідного вчительства, яке тепер на освітній ниві самостійно працює, не потребуючи скриватися зі своєю працею, як це бувало за б. Польщі. Українське вчительство має дуже світлу сторінку в історії розвитку нашого відродження в Галичині. Численні читальні „Просвіти", кружки „Рідної Школи", різного виду кооперативи, кружки „Сільського Господаря" та інші т-ва завдячують своє повстання і свій розвиток невтомній праці українського вчительства. Учительство, працюючи на народній ниві, мусіло з різних оглядів ховатися зі своєю працею, щоби могти вдержатися на своїх позиціях, бо в протилежному випадку треба було зі „службових оглядів", чи „для добра школи" мандрувати ген далеко від своїх рідних, між мазурів. У тому змаганні гартувався наш нарід, росли його духові потреби, а українське вчительство, що в цій праці приймало активну участь, бачило дальші потреби нашої спільноти, кидалося з усією силою до праці, до якої було покликане. За те його бито найсильнішими ударами з боку польської влади і густо-часто цілі маси мандрували з рідної землиці на мазурські піски. Там далеко від своїх рідних, часто забуте своїми рідними, коротало свою важку долю серед ворожої нам стихії, що мов море заливало його своїми хвилями. На мазурські піски відходили здебільша найспосібніші і найактивніші наші вчителі і там мучилися так довго, доки перед часом не відходили на голодову емеритуру. Про життя-буття примусово переселених учителів — т. зв. заточенців часто згадувала наша преса. Невеселі були ті описи, бо ж і невеселі були відносини, серед яких жили і вчили ті наші заточенці, які звичайно залишали родини між рідними, і жили самотою неначе „каторжники", бо поляки поводилися із ними мов зі злочинцями. Треба було твердої душі й крицевого характеру, щоб тут такому заточенцеві видержати кілька літ такої важкої праці.

Між заточенцями учителями треба відрізнити молодих людей, які приходили на заточення на свої перші посади для кусника хліба. Ті вчителі морально зломані довгим вижиданням заробітку йшли й на чужину, щоб прожити. Одначе багато з таких учителів пропало для нашої справи, хоч тепер і вони виявляють бажання вернути на рідні землі, щоб учити й виховувати наших дітей. Очевидно, що їм треба подати братню руку.

Сьогодні те вчительство переживає на своїх позиціях знова інше лихоліття. Памнувши те, що в початках війни життя кожного вчителя-заточенця висіло на волоску, бо його трактовано як ворога Польщі і відповідно з ним обходилися. Багатьом у тих часах треба було скриватися, щоб врятувати життя. Опісля супроти вчителів - українців примінили тутешні поляки бойкот, відмовляючи продати їм необхідних харчів до життя. Вечорами нападали на учителів-українців і побивали їх важко. Тому багато вчителів не видержало, оставляли все своє добро і втікали до своїх місць.

А що тепер в українських селах і містах Лемківщини і Холмщини є багато вільних учительських місць, тож пора подумати, щоб оті заточенці повернулися на рідний ґрунт і хоч на старости літ змогли працювати для добра української школи й народу. Слід знати, що між заточенцями є одиниці з вищою фаховою освітою; є багато співробітників видань Взаїмної Помочі Українського Вчительства у Львові, кореспонденти закордонних Педаґоґічних Інститутів, фахові знавці педагогічної літератури, працівники на освітній ниві, рідношкільній, кооперативній і ін., яких прогнано в глухі мазурські села, де досі коротають свій гіркий вік.

Всі ці вчителі-заточенці не просять тепер ніякої ласки, бо тверда школа життя загартувала належно їх волю та їх бажання — вони лише пригадують про своє заслання і голосяться до дальшої важкої праці на рідному ґрунті. І треба надіятися, що наші компетентні чинники подбають про те, щоб ці сірі, безіменні робітники, які так прагнуть прислужитися рідній справі, вернулися якнайшвидше у рідні українські села.

Іл.

З життя Українців у Кірхбільх

Після останньої хуртовини горстка нас, обездолених українців, опинилася аж там далеко в тирольських Альпах. Про українців тирольці знали дуже мало, уважаючи нас навіть за поляків. Та наша організаційна праця і поведінка змінили хибні міркування німців. Вони пізнали, що українці нарід зрілий і гідний пошани. Що вечора відбувається в нас спільна молитва, та опісля хвилина мовчанки за тих, що впали за батьківщину. На одних сходинах приявні зложили добровільний даток на фонд У.Н.О.

Дня 25. березня ц. р. відсвятковано тут свято Шевченка. Вступне слово виголосив п. Васьків, а реферат Петро Мельник. — Після деклямацій з творів національного генія — свято закінчено національним гимном. На святі тім переведено також збірку, що дала 40 нім. марок. П. Васьків зясував при цій нагоді і матеріяльне положення »Українського Видавництва«, зазначуючи якою цінністю для народу є книжка та рідна преса. На »Українське Видавництво« зложили по 5 нім. марок: Немировський Стефан; по 2 нім. марки: Васьків Петро, Віляра Іван, Харко Лука, Демчук Василь, Несторівський Іван, Мельник Петро, Боруцький Василь, Когут Микола, Михальчук Данило; по 1 нім. марці: Андрущишин Микола, Ґура Ярослав, Іванюк Михайло, Фітяк Іван, Липкевич Гриць, Джура Дмитро, Дигдалевич Петро, Мошура Мирослав, Клюк Микола, Стельмашук Василь, Букара Михайло, Височанський Василь, Херечко Іван, Жук Петро, Савка Петро.

Шкільний концерт в Лубні

Лубно село доволі велике, тягнеться 8 кільометрів. Колись чисто українське, — сьогодні начислює біля 30% поляків. Крім старенької церкви, розсівся тут великий костел. Нічо дивного, поляки інтенсивно будували тут »ойчизну«, насилаючи в Лубно всяку наволоч, широко в околиці знану зі зоольогічного шовінізму. До війни костел та VI-клясова школа, служила виключно денаціоналізуючим польським цілям. Та не дались Лубняни, мимо русского дурману рівнож тут насаджуваного. Сьогодні інакше. В селі працює 5 учительських українських сил, їх працю мало село нагоду пізнати в дні 24. березня ц. р. Був це для громадян Лубна справді великий день. Оце вперше від непамятних часів, відбувся перший шкільний концерт в честь Т. Шевченка. У великій гарно прибраній салі, мурованої школи, зібралася громада та німецькі, радо витані, гості. З Динова прибув делеґат Повітової Української Національної Ради, референт шкільних справ, п. дир. Микола Левицький. Концерт пройшов із великим моральним успіхом. Приявні німецькі гості захоплювалися красою української пісні. Треба підкреслити, що взаємини між українцями й німцями надзвичайно доброзичливі.

Ніяка сила нас не переможе

Около 30 км. на захід від Холма на шляху Люблин—Володава, лежать українські села Кулик, Стречин, Циців, Сверщів і Горбатівка. Дальше на захід лежать вже чисто польські села, на схід українська Холмщина.

На тих етнографічних окраїнах нашої Холмщини поляки від початку свого державного життя робили все що могли, щоб спольонізувати українські села й перенести етнографічну границю далі за схід. Церкви в Цицові і Сверщові перебудували на костели, а в Добромишлю і Кулику розвалили. В школах, в ґміннім уряді, кооперативі, касі позичковій й інших суспільних орґанізаціях, примістили були самих поляків. Місцеву українську інтеліґенцію (учителів) повисилали до корінної Польщі. В останніх часах всі свої зусилля сконцентрували на відтинку навертання православних українців на „правдиву ржимско-католіцку віру". Здавлювали біль наші люди й терпіли.

Видавалось, що Циців і околиця для української справи вже пропали цілком.

Та на щастя знайшлись люди, що не опустили рук. Управитель школи п. Антін Савич повернувся з Польщі до родинного Цицова і з горсткою одиниць став до роботи. Від першої хвилі приходу німецької армії взявся п. Савич до орґанізації українського шкільництва в Цицовській волості. Школи в Цицові, Стречині, Сверщеві, Горбатівці й Кулику — це перші українські школи на Холмщині.

Опісля зорґанізовано волосний український комітет, котрий розпочав енергійні заходи, щоб перебрати в Цицові церкву. Одначе з уваги на неясне становище деяких таки „своїх", перебрано лише будинок церковної школи. День посвячення цього будинку став великою маніфестацією українців з цілої волости. Около 2 тисячі людей в зорґанізованих рядах пройшло з каплиці до шкільного будинку. По молебні відбулась академія у виконанні шкільних дітей із Цицова. По раз перший по стількох літах знову свобідно поплили звуки українських пісень і слова наших поетів.

По перебранню школи прийшла черга на орґанізацію українських кооператив.

Зимою при всіх школах в цицівській волості зорґанізовано вечірні курси для старших, відбулось кілька вечорниць і вистав.

І так поволі простували наші українці свої хребти, набирали щораз більшої смілости й сили. Душою всіх починань, ініціятором й провідником завжди був управитель школи п. Савич. Тому теж був він сіллю в оці поляків. Вони погрожували йому, тощо.

Але в останніх часах, коли шкільна влада з рук Орсткомандантури перейшла знову до ґмінного уряду, а п. Савич розпочав кампанію за зміну польських ґмінних урядовців на українських, взялися поляки нового способу. Зробили наклеп перед німецькою владою будьтоби п. Савич бунтував людей, робить недозволені сходини і т. п. На нещастя німецька влада повірила тим наклепам й не переводючи ніякого слідства перенесла п. Савича до іншої школи.

День Шевченківського концерту був днем прощання п. Савича з Цицівською волостю. Хоч наш управитель мусів відійти, то праця його не пропаде, але далі вестиметься. Праця є тим легша, тим успішніша, що вертаються свідомі наші люди зза Буга і стають тепер до роботи з подвійною енерґією. Твердо віримо, що поборемо всі труднощі на шляху прямувань і діждемося кращого завтра для всього нашого народу.

У. Г. К.

Гарний почин нашої молоді

Одно зі свідоміших сіл на Грубешівщині є село Задубці. Ще за польських часів, коли були переслідування українського населення, хоч у селі більшість поляків, мешканці села не далися збаламутити ні одній душі, а стійко стояли при своїм, а навіть спішили з допомогою околичним селам, і з косами боронили їх майна перед польсько-бандицькими нападами. І тепер, коли вже стало свобідніше дихати, охочо всі, а передусім свідома молодь, горнеться до культурно - освітньої праці. Є в селі українська школа, де гомонить рідне слово. Відновлено т-во »Рідна Хата« й основано при нім аматорський гурток, котрий працює спільно зі своею учителькою — дає часто вистави в селі й в околиці, маючи притім великі успіхи. Недавно т. є 12. травня ц. р. відбулося традиційне свячене, на котрім з ініціятиви солтиса Василя Похильчука зібрано на національний фонд 30.— зол. Рівнож і **молодь села оподаткувалася датком на Український Комітет у Грубешові.** Багато труду докладає також п. Григорий Мазурок, який веде хор. Слід ще зазначити, щоби деякі занехали свої особисті порахунки, а спільно дальше працювали для загального добра.

Согорів Долішній працює

По нашій Лемківщині скрізь тепер кипить культурно-освітня праця. Лемківські села переживають тепер часи величавого національного відродження та освідомлення. Лемківщина скорим темпом надробляє усе те, що припинило було ляцьке варварське панування. Село Согорів Долішній уже за важких переслідувань ляцької поліції державлося незвичайно добре й гідно. Моральну підтримку діставало воно від народнього діяча на Лемківщині адв. д-ра В. Блавацького зі Сянока, який не щадив праці, щоб допомагати Согорівцям добрими радами та книжками. Часто-густо відбувалися тут аматорські вистави, літом дітвора гуртувалася в дитячих садках. Село встоялося перед ляцькою навалою.

В день св. Юрія відіграли в Согорові Дол. аматорську виставу „Мати Наймичка" з великим успіхом. Село працює завзято, поборюючи всякі перешкоди. Місцева учителька п. С. Рабіївна посвячується всеціло праці у школі, яка приносить чимраз кращі успіхи. Честь і слава всім тим, що ревно працюють над освідомленням лемківського села.

АНҐЛІЙСЬКО - СОВІТСЬКІ ТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ РОЗБИЛИСЯ.

= Москва, 23. 5. — Московський уряд зясував в прилюдному комунікаті своє становище в торговельних переговорах з Анґлією, що велися понад пів року. Анґлія заявила охоту підписати торговельний договір зі Совітами ще в осені 1939 р. Совітський уряд засаднично дав свою згоду на такі переговори, та Анґлія висунула низку домагань, що обмежували торговельні взаємини Совітів, домагаючись обмеження совітських промислових замовлень і обмеження совітського вивозу у взаєминах з Німеччиною. Вкінці вороже до Совітів становище анґлійського уряду підчас фінляндсько-совітського конфлікту і попередня роля Анґлії в часі виключування Совітів з женевської Ліґи не могли причинитися до сприятливого закінчення переговорів.

Після фінляндсько - совітського замирення анґлійський амбасадор Бутлер запропонував 18. березня розпочати переговори на ново. Совітський уряд заявив свою згоду на переговори під умовою, що Анґлія зільнить зайняті совітські кораблі. 19. квітня Анґлія зажадала ґарантії, що товари, які Совіти спроваджують зза кордону вони не будуть висилати до Німеччини, а зужиють їх на внутрішньому ринку. Крім цього анґлійський уряд годився на торговельний договір зі Совітами під умовою, що вони обмежать свій товарообмін з Німеччиною. На те Совіти відповіли, що вони як невтральна держава ведуть торговлю так з ворожими як і невтральними маючи на оці тільки свої потреби так при ввозі як і вивозі зі Совітів. Совіти мають з Німеччиною торговельний договір та його додержать.

8. травня анґлійський уряд поновив свою пропозицію що до підписання договору та висунув цілий ряд домагань, з яких виходило ясно, що Анґлія хоче використати Совіти для своїх воєнних цілей.

На такі вимоги Совіти відповіли, що їх торговельна політика не може бути підпорядкована воєнним завданням тої чи іншої воюючої держави та, що дискусія над питанням совітської торговлі це справа совітського уряду. У висліді торговельні переговори розбилися.

НЕВТРАЛЬНІСТЬ ІРЛЯНДІЇ ЗАГРОЖЕНА.

= Женева, 23. 5. — Анґлійський уряд пляне зломити невтральність Ірляндії і в тому напрямі підготовляє прилюдну думку. Анґлійські політичні круги піддають в сумнів суверенність Ірляндії в такий спосіб, що твердять, що Ірляндія є нездібна протиставитися власними силами атакам зі зовні. В цей сам тон вдарила частина французької преси. В анґлійському парляменті один посол поставив урядові питання чи Ірляндія є спроможна забезпечити власні летунські майдани перед атаками німецьких спадунів.

ДИКТАТОРСЬКИЙ УРЯД В АНҐЛІЇ.

= Штокгольм, 23. 5. — Анґлійський парлямент приняв без змін проект закону, що дає право британському кабінетові розпоряджати життям і майном всіх горожан. Закон обосновано повагою положення. — Таким чином анґлійський парлямент віддав так завзято досі обстоювані права одиниці і здобутки демократії в руки військової диктатури.

Проти законопроекту голосувало тільки 2 посли, з них один комуніст.

РОЛЯ СПАДУНІВ У ВІЙНІ

Один американський кореспондент мав особисто нагоду бачити німецьких спадунів в Голяндії пише про них таке: **Німецькі спадуни можуть обслуговувати як вишколені інженіри всі роди зброї від найлекшої пальної зброї до найважчих повзів.** Їх вартість найкраще потвердили бої в Голяндії. Висаджений при помочі легкопадів відділ німецьких вояків може скоріше здобути летунський майдан як сто атакуючих літаків. Майдан, що раз впав в їхні руки, стає негайно здатним до висадження на ньому впродовж одної години численних летунських транспортів.

От так собі...

Весна і чогось так дуже захочується. Мені прим. захочується кави і булки.

Людина загалом має забаганки весною. Цвітуть білі каштани, білі бози і захочується білої — кави та булки. Не багацько, що правда, коштує. Мабуть золотий трицять у Йогана Бізана, в українській цукорні ще дешевше. Та війна у розгарі — хочеться все знати, все бачити. А тут не має мапи...

Страшенно люблю мапи. Розвісити по стінах, стацути і задуматись: О, тут пролом, там удар з крила, там згори, бомбами, щоб дух заперло. Загалом як є мапа, то весело дивитись, серце радується...

Та на мапу треба видати декілька золотих. А де їх набрати? Я вже купив був Норвеґію й непатішився довго. Голяндія скінчилась, Бельгія кінчиться. Шкода купувати Францію. Підожду і куплю Англію.

А тепер таки піду на каву. Розбірає чоловіка. Весна!...

Леле.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР

ТРАВЕНЬ

27. Понеділок — Ісидора, Макс.
28. Второк — Пахолія Вел.

= НОВИЙ КОМАНДАНТ »ҐВАРДІЇ ГЛІНКИ«. Дотеперішний командант словацької міліції т. зв. »Ґвардії Глінки« Шаньо Мах уступив зі свого становища. Він залишається на дальше тільки шефом пропаґанди. Словацький президент д-р Тісо призначив на команданта »Ґвардії Глінки« дотеперішнього секретаря Партії Глінки д-р Ґаяна.

= ДВА ПРОВІДНИКИ РУМУНСЬКОЇ »ЗАЛІЗНОЇ ҐВАРДІЇ«. Румунське міністерство внутрішних справ подало, що румунська влада арештувала двох провідників колишньої румунської »Залізної Ґвардії«, що належали до її скрайного терористичного крила і втікли закордон. Вони тепер вернулися знову, щоб оживити в Румунії леґіонерський рух.

= ВИШКІЛ КОЛОНІЯЛЬНИХ ПІОНІРІВ У НІМЕЧЧИНІ. Для переведення вишколу піонірів в майбутніх німецьких кольоніях, у Відні, відбулася низка викладів на цю тему. Керманич кольоніяльного союзу д-р Амон заявив підчас відкриття одного курсу, що тільки найкращі одиниці зможуть виконувати культурну роботу Німеччини в кольоніях. Тому добровольці, що голосяться на службу в кольоніях будуть не тільки основно вишколені, але й строго добирані.

= РУМУНІЯ ПОКЛИКУЄ ДО ВІЙСЬКА РЕЗЕРВІСТІВ. Румунський ґенеральний штаб видав в середу наказ до старшин, підстаршин і вояків перервати відпустку та до 24 годин зголоситися у своїх астинах. Кілько покликано під зброю — не дасться устійнити, бо в наказі не подано річників, тому, що покликання відбулось при помочі зірок, букв і чисел.

= КОРОЛЬ БЕЛЬҐІЇ У ГАВРІ. Офіційно повідомляють, що бельґійський король утік до французької пристані Ле Гавру. Також бельґійський уряд утік тамтуди.

= АНҐЛІЙЦІ ПОКИДАЮТЬ ДЖІБУТІ, головне місто у французькій Сомалії. Консуль й урядовці вже всіли на кораблі.

= ІТАЛІЙСЬКИЙ ЧАСОПИС »ПІКОЛЬО« повідомляє з Танжеру, що тамтуди прибуло поверх 100 родин - утікачів із Ґібральтару. Вони залишили все своє майно й швидко тікають з острову перед воєнними діями У Ґібральтарі залишилися мужчини у віці 25 літ. Утікаючі родини викликують пригноблююче враження.

= МУСОЛІНІ ҐРАТУЛЮЄ ҐЕРІНҐОВІ. З нагоди вручення марш. Ґрінґові високого лицарського відзначення вислав йому Мусоліні ґратуляційну телеграму, в якій підкреслив його заслуги для Німеччини і для навязання добрих взаємин Німеччини з Італією. — Марш. Ґерінґ відповів теж телеграмою до Мусолінія, у якій висловив подяку за відзначення.

= АНҐЛІЙСЬКИЙ УРЯД КОРИСТАЄ З ДИКТАТОРСЬКИХ ПОВНОВЛАСТЕЙ. Закон про надзвичайні повновласти для британського уряду, що його ухвалив парлямент підписав уже анґлійський король. Закон чинить анґлійський уряд паном життя і смерти громадян та їх майна. В звязку з ухваленням цього закону міністр внутрішніх справ наказав уже перевести численні арешти серед опозиційних ґруп. М. ін. арештувала поліція одного посла консервативної партії та провідника анґлійських фашистів.

= ДРАКОНСЬКІ КАРИ НА РОБІТНИКІВ ЗА ВТЕЧУ З ФАБРИКИ. Італійська преса подає, що французький воєнний суд засудив в Дієн на смерть 4 робітників за те, що як зближалося німецьке військо вони покинули фабрику, щоб заопікуватись своєю ріднею. Такими відстрашуючими карами хоче французька влада спинити втечу робітників з фабрик і унерухомлення промисловості.

Історичні нариси

Галицько-волинська держава*

Внаслідок збурення татарами старих княжих городів-твердинь будував Данило нові в неприступних і невідомих татарам місцях. Недалеко старинного Звенигороду в неприступних дебрах, на узгірї недалеко джерел річки Полтви, побудував він город-столицю для свого сина Льва — Львів. Сам він перебував здебільша в надбужанських лісистих околицях у розбудованому ним на місці старої оселі городі, Холмі. Стараючись про зах.-европейську допомогу проти татар Данило переговорював у цій справі з римським папою Іннокентієм IV (1243—1254), якого леґат (посол) коронував його королівською короною в Дорогичині над Бугом (1253). Данило став першим королем, а цей титул західних володарів носили по традиції опісля і деякі його наслідники.

Після смерти Данила († 1264) його син Лев I. (1264—1301) був тільки князем у галицьких волостях з новою столицею у Львові; Холм і Берестя одержав Шварно, що після смерти Романа († 1258) і литовського князя Мендовга († 1264) мав право до Новгородка й Литви...І справді син Мендовга Войшелк (1264—67), що постригся в черці, віддав свою батьківщину Шварнові (1267—9). Але цей довго не правив, а після його смерти прийшла на Литві до влади нова династія. Левові вдалося тільки опанувати на північ від ріки Нарви землю ятвягів і частину новгородецького князівства (Волковийськ). За його співчасть у смерти Войшелка не любив його володимирський князь Володимир Василькович (1270—1289), що не йому, тільки його молодшому братові Мстиславові Даниловичеві передав своє князівство. Краще повелося Левові Даниловичеві на заході і півдні.

Після смерти свого шурина (шваґра) краківського князя Болеслава Стидливого (1227—79) Лев пробував стати краківським князем. Колиж це князівство захопили таки польські князі Пясти, звязався Лев союзом з чеським королем Вячеславом II (1270—1305), що врешті опанував Краків. За те Лев прилучив до галицької держави люблинську землю по Вислу (1290), якої населення зберігало східний славянський обряд ще від часів св. Методія. Коротка приналежність Люблина до галицької держави обеднала це населення з українцями і додала йому витревалости в його вірі; ще в XVIII. ст. український елемент у Люблинщині був доволі сильний.

Скористав теж Лев I. із заколоту на Угорщині за внука Белі IV. Володислава IV. (1270—90); в 1281—83 рр. здобув Лев частину Карпатської України; знову ж за Андрія III. (1290—1301), якого походження з арпадської династії піддавано в сумнів зайняв галицький князь закарпатське підгіря з городами Мукачевом і Береговом. Українське населення Закарпаття це ті славяни, що зберігали ще з часів істнування на наддунайському низі великоморавської держави в IX. ст. свій східний обряд. Скріпили їх пізніші поселенці з України. Першими поселенцями були бранці, яких захопили мадяри в часі свого перемаршу через Україну на наддунайський низ; мадярський літопис, написаний на дворі Белі IV., згадує про якогось українського князя Альма, який мав проводити мадяр. Очевидно, міг це бути князь якогось племени, якого славянське імя мадярський літописець перекрутив, або провідник якоїсь варязької дружини. Не виключене, що мадярський літописець хотів затерти тим традицію забрання бранців з України, бо ж він писав у часах Белі IV., якого два зяті Ростислав Михайлович і Лев Данилович були теж з України. Перший з них після невдачного для нього ярославського бою з Данилом Романовичем (1245) залишився з своєю дружиною на Угорщині; від свого тестя дістав він під свою управу Закарпаття, де теж поселилися його дружинники з Чернигівщини. Це скріплення закарпаттян елементом з українських земель, що жили власним державним життям, було гейби підготовою цієї країни до злуки з галицькою державою за князя Льва Даниловича.

Заходи цього князя в справі створення окремої галицької митрополії увінчалися вже за правління його сина, короля Юрія I. (1301-1308). Після смерти володимирського кн. Данила Мстиславича обеднав Юрій знову галицько - волинську державу й коронувався королем. Але втратив він Люблинщину (1302). Довше видержувало при галицькій державі Закарпаття; під проводом Петра Петровича боролися закарпатські українці проти мадяр до 1321 р. Впали врешті, тому, що з Галичини не могли дістати військової допомоги; сини Юрія I. Лев II і Андрій (1308—23), »непереможні щити« християнського світа перед татарами, були зайняті війнами то з татарами, то з Литвою. Мабуть у боротьбі з литовським князем Ґедиміном (1316—41) вони впали й після того захопили литовці Дорогичин і Берестя (Підляшшя).

Останнім галицько-волинським князем був Болеслав-Юрій II. Тройденович (1323—1340) з роду мазовецьких Пястів, син дочки Юрія I. — Марії. Для забезпеки своєї держави перед Литвою одружився він з дочкою Ґедиміна; для забезпеки галицько-волинської держави перед займанницькими плянами польських королів Володислава Локитка (1306—1333) і Казимира Великого (1333—70) крім союзу з своїми мазовецькими свояками Болеслав - Юрій II. заключив ще союз з німецьким лицарським Орденом хрестоносців у Прусії. Треба підкреслити, що мазовецькі князі Пясти ворожо ставилися до своїх одноплемінників Пястів Володислава Локитка та його сина Казимира, що намагалися обеднати всі польські землі; Мазовше залишилося независимим від Польщі й було позбавлене цієї независимости аж тоді, коли Польща скріпилася державною унією з Литвою за Ягайла (1385).

У внутрішній політиці Болеслав-Юрій II. наслідував своїх одноплемінників Пястів: закладав міста, спроваджуючи до них німецьких кольоністів на німецькому праві. Це не подобалося боярству й воно отруїло його (7. IV. 1340 року) та вчинило погром чужинців. Це було притокою сусідним державам піти походом на Галичину й Волинь. Останню захопив литовський князь Любарт Гедимінович (1340—85), на Галичину рушили поляки з мадярами. Та галицькі бояри під проводом перемиського воєводи Дмитра Детька й при допомозі татар відперли мадярів і поляків. До смерти воєводи Дмитра Детька (†1349) залишалася галицька держава під його управою; щоб удержати мир з сусідами признавав він над собою протекторат волинського князя Дмитра Любарта, польського короля Казимира Великого, угорського короля Людвика I. (1342—82) і татарського хана.

Після його смерти прийшло до спорів за галицьку державу між її дотогочасними протекторами. Очевидно, серед галицьких бояр не було одиниць такого, як Дмитро Детько, що надавалися би до державної керми та могли використати непорозуміння між сусідами. До того в середньовіччі було шановане »право« династій; тимто тільки виїмкові одиниці невладного роду мали сміливість здобути для себе княжий престіл. Сам воєвода Детько не мав намірів стати князем. Тому так легко чужі династії, опираючись на силі своїх держав, опанували наші землі.

Н. А.

*) Гл. »Краківські Вісті« чч. 23, 25, 29, 30, 36, 39, 40, 41 і 42.

Посмертні згадки

Ольга Кульчицька

На днях надійшла до нас вістка, що ще 29. березня ц. р. померла у Львові Ольга Кульчицька.

О. Кульчицька була донькою судового радн. Кульчицького, який перед світовою війною вів адвокатську канцелярію в Косові. Разом зі сестрою Оленою дістала вона дуже дбайливе виховання. Обі сестри замолоду подорожували, вивчали чужі мови й багато читали. Коло 1910 р. враз із сестрою пересилились до Перемишля та почали вчительювати. Від того часу прожили повних тридцять літ у надсянській столиці.

Ольга Кульчицька була спеціялісткою ручних робіт і навчала цього предмету в гімназії. Її ділянка, погорджувана в жіночих гімназіях, аж по війні набрала значіння. Тоді стало відроджуватись народнє мистецтво і почали впроваджувати його до нашого міського побуту. Ольга Кульчицька любила й розуміла вишивку і в цій ділянці заблис її талант. Удвох із сестрою, перша стала примінювати вишивку до одягу та стилізувати на народній лад. Вже в перших повоєнних роках оснувала вона в Перемишлі килимярську робітню. Із її ткацьких варстатів виходили килими, що мали у знавців свою ціну. Вони були одною з перших спроб відродження нашого килиму.

Тихо згасла Ольга, услід за своєю матірю, що померла пів року тому. Та вдячна перемиська земля збереже її вічну згадку. Бо хоч не звідси родом, то працею цілих трицять літ вона їй служила. А мистецьке її зусилля діяло звідси на цілий край. В. Й П.

Константин Дигдала

Дня 15. травня помер у Кракові у військовій лікарні червоного хреста **Константин Дигдала**, 28-літний вояк б. польської армії, як ще одна зайва жертва за чужі інтереси. Уродився у Вовчухах п. Городок. Працював як лісник у Шегинях коло Перемишля. Поховано його на військовому цвинтарі в Кракові дня 17. травня ц. р. при участі гр-кат. священика, німецького і польського, чети полонених з вартовими і принагідних громадян. В. Й. П.

—о—

ЕСКАДРА РІХТГОФЕНА ЗВІТУЄ 100 ЛЕТУНСЬКИХ ПЕРЕМОГ.

= Берлін, 23. 5. На памятку про славного німецького летуна Ріхтгофена, що вславився в минулій війні з 1914—1918 рр. великими перемогами над ворогом у повітряних боях, створено в теперішній німецькій летунській фльоті летунську ескадру його імени.. Ескадрою Ріхтгофена командує тепер поручник фон Більов.

20. травня поручник фон Більов вислав на руки маршала Герінґа, як останнього команданта ескадри Ріхтгофена в минулій війні, таку телеграму:

„Пане маршал! Голошу Вам як останньому командантові ескадри Ріхтгофена, що ця молода ескадра осягнула 20. травня свою сотню летунську перемогу. Оберфельдфебель Махольд зістріливши літак Брістоль Бленгайм, осягнув 100-тну перемогу. Від 9. травня ескадра зістрілила в повітряних боях 93 літаки, 6 понищила на землі. Наші втрати: 2 літаки знищені. — Оберфельдфебеля Махольда за його чин прошу нагородити Залізним Хрестом".

Поширюйте наші видання!

ОГОЛОШЕННЯ

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Передплата однакова в краю й закордоном. Часопису на кредит не можемо висилати.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хто хоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на передплату чи книжки з Ґенерал-Ґубернаторства належить посилати переказами або чеками нашого видавництва. PSch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung" Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. З Протекторату на адресу: „Probojem".Praha XIV-65 post. schr. 3.— Курс 1 нім. марки 2 золоті. При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230 39
З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmelitestrasse 34. II. Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa". Kommissarische Verwaltung. Krakau. Orzeszkowagasse 7. Fernsprecher. 102-79